

BENDRAS PLANAVIMAS SIEKIANT GERESNĖS GYVENIMO KOKYBĖS

Miesto ir kaimo sąveikos integruoto valdymo vadovas

BENDRAS PLANAVIMAS SIEKiant GERESNĖS GYVENIMO KOKYBĖS

Miesto ir kaimo sąveikos integruoto valdymo vadovas

PADĖKA

Leidinį „Bendras planavimas siekiant geresnės gyvenimo kokybės – miesto ir kaimo sąveikos integruoto valdymo vadovas“ parengė Maija Rusanen ir Lauri Hooli iš Baltijos miestų sąjungos Aplinkos komisijos.

Dėkojame Petri Kahila ir Stefanie Lange iš „Nordregio“ ir Audronei Alijošiūtei iš Aplinkosaugos valdymo ir technologijų centro už vaisingą darbą projekto valdymo grupėje.

Dėkojame NEW BRIDGES miestu regionu koordinatoriams ir jų kolegoms: Guido Sempell –Hanzos miestas Hamburgas, Annely Veevo – Hyjumos apskrities vyriausybė, Astai Petrevičiūtei – Kauno rajono savivaldybė, Katarzyna Pisarek – Silezijos vaivadija, Mikko Laaksonen – Pietvakarių Suomijos regiono taryba, Christina Hovi – Turku miestas, Raitis Madzulis – Žiemgalos planavimo regionas, Eva Järliden – Erebru savivaldybė, už dalijimąsi patirtimi ir bendradarbiavimą.

Dėkojame Sakari Saarinen – Helsinkio miestas, Rolf Oldejans – Enschedės savivaldybė, Miai Crawford – BJVT „Baltic-21“, Tāliui Linkaičiui – VASAB, Björn Grönholm, Kirsi-Marja Lonkila, Esther Kreutz, Anna Stenberg ir Pekka Salminen – Baltijos miestų sąjungos Aplinkos komisija, už vertingas pastabas.

Darni miesto ir kaimo plėtra – strateginė BJVT „Baltic 21“ ir Baltijos jūros valstybių tarybos ekspertų grupės bendradarbiavimo sritis. NEW BRIDGES turi „Baltic 21 Lighthouse Project“ statusą. Be to, VASAB („Visions and Strategies around the Baltic Sea“ – vizijos ir strategija aplink Baltijos jūrą) savo strateginiame darbe projektą NEW BRIDGES nurodė kaip vieną iš svarbiausių siekiant įveikti miesto ir kaimo atskirtį.

BENDRAS PLANAVIMAS SIEKIANT GERESNĖS GYVENIMO KOKYBĖS – Miesto ir kaimo sąveikos integruoto valdymo vadovas

„Bendras planavimas siekiant geresnės gyvenimo kokybės“ – tai galutinis projekto „NEW BRIDGES: gyvenimo kokybės gerinimas tobulinant miesto ir kaimo sąveikos valdymą“ rezultatas. Šį projektą iš dalies finansavo Europos Sąjunga (Europos regioninės plėtros fondas) pagal 2007–2013 m. Baltijos jūros regiono programą, Suomijos aplinkos ministerija ir partneriai. Leidinys parengtas padedant Europos Sąjungai. Už šio leidinio turinį atsako tik autoriai, jo negalima laikyti atspindinčiu Europos Sąjungos nuomonę.

Leidėjas: Baltijos miestų sąjungos Aplinkos ir darnaus vystymosi sekretoriatas, Vanha Suurtori 7, FIN-20500 Turku, Suomija.

© Baltijos miestų sąjungos Aplinkos komisija.

Šį dokumentą leidžiama kopijuoti tik visą ir be jokių pakeitimų. Leidžiama cituoti, jei nurodomas šaltinis „Bendras planavimas siekiant geresnės gyvenimo kokybės – miesto ir kaimo sąveikos integruoto valdymo vadovas“.

Daugiau šio vadovo egzempliorių galima užsisakyti adresu www.urbanrural.net.

Maketavimas: Sari Sariola

Nuotraukos: žr. 46 psl.

ISBN 978-952-5725-82-7 (nid.), 978-952-5725-83-4 (PDF)

Išleista 2012 m. sausio mėn.

Spausdino Hansaprint Oy

TURINYS

I	ĮVADAS	4
2	BENDRAS PLANAVIMAS	9
	2.1 Pradinė pozicija – pradinės situacijos apžvalga	10
	2.2 Vaidmenys ir pareigos – organizacinė struktūra	16
	2.3 Ambicingų tikslų siekimas – tikslų nustatymas	20
3	MIESTŲ REGIONŲ ĮTRAUKIMAS	23
	3.1 Prijungimas ir įtraukimas – dalyvavimas ir bendravimas	24
	3.2 Paramos gavimas – politinis įsipareigojimas	28
4	PLANO ĮGYVENDINIMAS	31
	4.1 Rezultatu pasiekimas – įgyvendinimas ir stebėseną	32
	4.2 Pasiruošimas kitam raundui – vertinimas ir atsiskaitymas	34
5	IŠVADOS	37
	5.1 Siekiant integruotų miestų regionų	38
6	POLITIKOS REKOMENDACIJOS	40
	PRIEDAS – ES POLITIKOS DOKUMENTAI	43
	PRIEDAS – LITERATŪRA	43

1. ĮVADAS

Kokią paslaptį žino sėkmingi ir konkurencingi miestai ir regionai? Kodėl vienos vietovės yra patrauklesnės už kitas? Tai žmonių, kurie jaučiasi laimingi ir klesti savo gyvenamojoje aplinkoje, ir miesto, kuris rūpinasi savo gyventojų gerove, derinys.

Gyvenimo kokybės ir žmonių gerovės užtikrinimas yra pagrindinis elementas kuriant patrauklius ir konkurencingus miestus bei regionus Europoje. Sėkmingiausi yra tie miestai, kurie sugeba sudaryti žmonėms sąlygas tobulėti ir naudotis pačiais įvairiausiais talentais asmeniniame ir darbiname gyvenime.

Svarbiausias dalykas – miestų ir miestelių pasiruošimas išklaudyti savo gyventojus, įmones ir kitas grupes, leisti jiems dalyvauti priimant sprendimus ir taip kartu kurti geresnę visuomenę. Taigi didžiausios sėkmės susilaukia tie miestai ir miesteliai, kurie gali pasiūlyti skirtingoms žmonių grupėms galimybę gyventi, dirbti ir klestėti aplinkoje, suteikiančioje gyventojams galimybę rinktis jiems idealų gyvenimo būdą – kur dirbti, kiek laiko kiekvieną dieną praleisti važiuojant iš namų į darbą ir atgal, taip pat suteikti platų vartojimo arba kasdienio būtinumo prekių pirkimo vietų pasirinkimą.

“Darnaus miestu ir miesteliu planavimo nepakanka, nes žmonės gyvena, dirba ir naudojami paslaugomis perkirtę funkcinį regionų ribas, o ne atskiruose miestuose.”

Tad kaip galime sukurti tokią aplinką, kurioje žmonės jaustųsi laimingi ir būtų motyvuoti mainais naudoti savo talentus visuomenės naudai? Kuriant gerai funkcionuojančius miestus būtinas efektyvus regioninis planavimas, bet vien atskirų miestų ir miestelių planavimo nepakanka. Regioniniu planavimu turi būti kuo geriau reaguojama į žmonių, gyvenančių

platesnėse miestų regionų teritorijose, poreikius. Didėjantis mobilumas padarė atskirų savivaldybių sienas pralaidesnes, todėl gerokai sumažėjo jų svarba kasdieniame gyvenime. Taigi vis dažniau reikia naujų integruoto planavimo ir sprendimų priėmimo modelių, jungiančių tradicinius sektorius ir administracines sienas.

SIEKIANT INTEGRUOTO REGIONINIO PLANAVIMO

Mes gyvename regionų Europoje, kurioje vis daugiau svarbos įgyja funkciniai regionai. Atskiros savivaldybės negali suklestėti po vieną vykstant globaliai konkurencijai dėl (naujų) žmonių, mokesčių mokėtojų ir turistų. Norint sulaukti sėkmės ir sukurti patrauklius miestų regionus, būtinas bendradarbiavimas nepaisant savivaldybių ribų. Į jį reikia įtraukti ir miesto, ir kaimo teritorijas. Dabartinių iššūkių, tokių kaip klimato kaita, demografiniai pokyčiai ir struktūrinės gamybos modelių permainos, miesto teritorijų plėtra arba aplinkosaugos problemos, neįmanoma iš-

spręsti atskirose savivaldybėse. Šių problemų sprendimo sėkmė vis labiau priklauso nuo miesto ir kaimo savivaldybių gebėjimo bendradarbiauti ieškant bendrų sprendimų.

Istoriškai savivaldybės yra linkusios funkcionuoti kaip nepriklausomi veikėjai, todėl regioninis bendradarbiavimas nepaisant administracinių ribų dažnai kelia didelių sunkumų. Miesto ir kaimo teritorijų nebendradarbiavimas jau tapo įprastas, nes joms kylantys iššūkiai paprastai laikomi skirtingais. Tai ir smulkmeniška konkurencija tarp kaimyninių savivaldybių iš esmės trukdo bendradarbiauti. Bet šiuolaikiniame pasaulyje miesto ir kaimo kontekstai vis labiau susilieja, todėl akivaizdu, kad reikia geriau valdyti miesto ir kaimo sąveiką.

“Sėkmingi regionai yra tie, kurie gali sukurti tinkamas sąlygas, leidžiančias žmonėms plėtoti ir naudoti visus savo talentus asmeniniame ir darbiname gyvenime. Bendras planavimas padidina žmonių įsipareigojimo savo gyvenamajai aplinkai lygį.”

Žvelgiant iš regionų plėtros perspektyvos, sienos tarp miestų ir juos supančių regionų turėtų išblukti ar net būti ištrintos. O vietoje jų reikia pabrėžti beribį ir daugiaaspektį bendradarbiavimą tarp skirtingų miestų regionų. Didėjanti regioninė integracija ir grupavimasis gali paspartinti naujų idėjų perdavimą, suteikti žmonių mobilumui daugiau racionalumo, padidinti už to slypintį verslo produktyvumą ir kurti galingą masto ekonomiką. Tad norint toliau įtraukti ir piliečius, ir kitas suinteresuotąsias šalis, reikia naujų platformų ir skaidrių valdymo modelių.

FUNKCINIAI REGIONAI / MIESTŲ REGIONAI

Funkcinis regionas – tai tam tikro tipo regionas, kurį apibūdina jo funkcija, pavyzdžiui, miestas ir regionas, turintis tam tikrą šerdį (centrinį miestą) ir aplinkinę dalį (kaimo vietovė, mažesnės savivaldybės). Miesto regioną gali sudaryti įvairūs administraciniai vienetai, bet jis veikia kaip vienas vienetas, kai dalijasi ištekliais, pvz., darbo rinka, transporto tinklu, ir turi bendrą regioninį centrą. Tarp šių teritorijų susiklosto ir juos susieja įvairių formų teritorinė sąveika, pvz., važinėjimas pirmyn ir atgal tarp centrinio miesto ir kaimo vietovės, prekyba ir verslas, kelionės poilsio tikslais ir prieiga prie platesnio paslaugų asortimento.

INTEGRUOTO VALDYMO SISTEMA KAIP REGIONINIO PLANAVIMO IR BENDRADARBIAVIMO PRIEMONĖ

Naudinga priemonė, padedanti integruoti kaimyninių savivaldybių sprendimų priėmimo ir planavimo procesus – integruoto valdymo sistema (IVS). Tai logiškas laipsniškas valdymo modelis, anksčiau daugiausia naudotas darniam miestuvaldymui („Managing Urban Europe 25“, CHAMP).

Integruotą valdymą galima sėkmingai pritaikyti ir regionų planavimui platesniame miestų regionų kontekste. Ši sistema gali padėti sukurti struktūras, leisiančias geriau susieti įvairias regionines ir savivaldos valdymo įstaigas vykdant teritorijų planavimą ir supaprastinti bendradarbiavimą nepaisant sektorių ir sienų. IVS – tai valdymo ciklas, padedantis sistemingiau vykdyti bendro planavimo ir plėtros procesus. Įvairūs šio modelio etapai (žr. 1 pav.) padeda kartu su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis formuluoti bendras plėtros vizijas ir tikslus.

1 pav. IVS ciklas.

IVS modelis padeda visus turimus išteklius skirti nustatytiems tikslams. Įtraukiant į teritorijų planavimo užduotį individualių žmonių ir kitų suinteresuotųjų šalių perspektyvas, užtikrinamas planavimo ir sprendimų priėmimo procesų skaidrumas ir demokratinė atsakomybė. Integruotas planavimo veiklos valdymas miestų regionuose skatina dalyvių tarpusavio supratimą, atsakomybę ir skaidrumą.

Realaus bendradarbiavimo inicijavimas dažnai būna sunkiausia bendro planavimo procedūros dalis, bet jį pasiekus pavienį projektą galima paversti procesu. Sėkmingas bendradarbiavimo projekto įgyvendinimas vienoje srityje, pavyzdžiui, mobilumo planavimo, gali atverti duris bendradarbiavimui kitose srityse ir taip sukurti ilgalaikę partnerystę tarp regiono savivaldybių – tiltai tiesiami tiesiogine šio žodžio prasme.

ĮŽANGA SKAITYTOJUI

„Bendras planavimas siekiant geresnės gyvenimo kokybės“ – tai vienas iš galutinių projekto NEW BRIDGES, remiančio labiau integruotą požiūrį į regionų planavimą, rezultatų. Šio vadovo paskirtis – įkvėpti kiekvieną, norintį siekti atviresnės, labiau įtraukiančios ir interaktyvios planavimo kultūros. Jį galima naudoti įvairiai: kaip gidą siekiant miestų regionų bendradarbiavimo ir taikant gyvenimo kokybės požiūrį, kai regionų planavimas pradedamas nuo nulio, arba kaip pagalbinę priemonę, siekiant patobulinti esamą praktiką ir bendradarbiavimo struktūras padaryti veiksmingesnes.

IVS modelis bus pristatomas žingsnis po žingsnio: kaip pradėti bendro planavimo procesą, kaip įtraukti visus reikalingus veikėjus ir galiausiai kaip sėkmingai įgyvendinti planą. Konkretūs pavyzdžiai, pateikti projekte NEW BRIDGES dalyvaujančių partnerių, praktiškai iliustruoja, kaip įvairūs IVS proceso etapai buvo įgyvendinti įvairiuose Baltijos jūros regiono miestų regionuose.

Šiame projekte daugiausia dėmesio skirta trimis gyvenimo miesto ir kaimo sankirtoje kokybės elementams: pasiekiamumui ir mobilumui, paslaugų teikimui ir gyventojų pageidavimams. Vadove susitelkiama į šių elementų valdymą kaip platesnio požiūrio į teritorijų planavimą dalies stiprinimą. Prie kiekvieno IVS etapo vadove apibrėžiami darnaus miestų regionų planavimo pagrindai ir svarbiausi principai. Taip pat glaustai apibūdinami šioje srityje skirtingais lygmenimis apibrėžti pagrindiniai politikos tikslai ir strateginės nuostatos. Ir galiausiai pateikiamos aktualios politikos rekomendacijos, skirtos trimis teritorijų planavimo lygmenimis, siekiant didinti Baltijos jūros regiono darną ir tvarumą.

Labiau praktiškus metodus, išbandytus vykdant projektą NEW BRIDGES ir apimančius įvairių IVS modelio etapų įgyvendinimą, galima rasti šį vadovą papildančiame internetiniame priemonių komplekte (www.urbanrural.net).

– GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS TOBULINANT MIESTO IR KAIMO SĄVEIKOS VALDYMĄ

Projekto NEW BRIDGES (2009–2011 m.), finansuojamo pagal Baltijos jūros regiono programą, tikslas buvo sukurti naują požiūrį į integruotą miesto ir kaimo sąveikos valdymą siekiant pagerinti gyvenimo kokybę Baltijos jūros regione (BJR). Vykdamas projektą, daugiausia dėmesio skirta trimis pagrindiniams elementams, lemiantiems gyventojų gyvenimo kokybę miesto ir kaimo aplinkoje: gyventojų pageidavimams, mobilumui ir pasiekiamumui bei paslaugų teikimui.

Projekto įgyvendinimas buvo grindžiamas naujų regioninio planavimo valdymo modelių ir metodų, atitinkančių BJR gyventojų poreikius, vertybes ir gyvenimo būdą, kūrimu. Šiuos modelius ir metodus vykdamas projektą išbandė 8 projekto NEW BRIDGES partneriai 7 miestų regionuose, išsidėsčiusiuose aplink Baltijos jūrą, konkrečiais bandomaisiais veiksmais, kurie buvo skirti įvairiems gyvenimo kokybės aspektams. Į projektą buvo sėkmingai įtraukti įvairūs BJR miestų regionai, kurie skiriasi ne tik dydžiu – nuo didmiesčio Hamburgo regiono Vokietijoje iki Hyjumos salos Estijoje, bet yra labai skirtingi ir savo planavimo kultūra, ir politiniu požiūriu, būdingu šioms šalims.

Skatinant vietos gyventojų, politikų ir interesų grupių dalyvavimą regionų planavime, naudoti ir bandyti įvairūs metodai, įskaitant vietinių suinteresuotųjų šalių susitikimus, tyrimus ir apklausas. Vietinių veikėjų įtraukimas į planavimo procesą padėjo NEW BRIDGES partneriams geriau suprasti skirtingą požiūrį į gyvenimo kokybę ir bendro planavimo kuriant geresnę gyvenamąją aplinką vertę. Projektas padėjo siekti šio tikslo skatindamas naują planavimo kultūrą, kuri propaguoja atviresnę, interaktyvią, novatorišką ir įtraukiančią visuomenę.

Vienas iš svarbiausių projekto laimėjimų – naujai sukurti miesto ir kaimo partnerystės ryšiai tarp kaimyninių savivaldybių, esančių partneriuose miestų regionuose. Be to, projektas padėjo suprasti, kad norint sukurti patrauklius ir konkurencingus regionus Baltijos jūros regione reikia tolesnio bendradarbiavimo nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu lygmenimis. Daugiau informacijos apie projektą galima rasti adresu www.urbanrural.net.

2

BENDRAS PLANAVIMAS

2.1. PRADINĖ POZICIJA – PRADINĖS SITUACIJOS APŽVALGA

*Kaip pagerinti gyvenimo kokybę jūsų regione?
Kokių veiksmų reikia ir kas turėtų dalyvauti?*

Prieš siekdami savo tikslų, turite žinoti, nuo ko pradėti. Pradinės situacijos apžvalga suteikia informacinį pagrindą, kuriuo remiantis galima nustatyti reikiamus gyvenimo kokybės gerinimo tikslus. Be to, ji yra informacijos šaltinis stebint ir vertinant eigą ir pasiekimus, nes patobulinimus galima išmatuoti ir pamatyti tik lyginant su atskaitos tašku – pradinė situacija.

Gyvenimo kokybė yra daugiaaspektė sąvoka, sutelkta į individualias gyvenimo sampratas, todėl būtina atsižvelgti į individualių žmonių nuomones ir nuostatas. Pirmasis ir svarbiausias žingsnis – tirti, kaip galima pagerinti gyvenimo kokybę jūsų miesto regione. Pradėti galite diskutuodami su įvairiomis suinteresuotosiomis grupėmis, pvz., gyventojais, žmonių savininkais, investuotojais ir pan. – paklauskite, kaip būtų galima pagerinti jų gyvenamąją, darbo ir verslo aplinką ir kokių veiksmų tam reikia.

Įvairių veikėjų dalyvavimui paskatinti prireiks skirtingų įtraukimo metodų. Vietiniai suinteresuotųjų šalių susitikimai suteikia galimybę surengti atvirą gyventojų ir vietos valdžios diskusiją, kad būtų galima gauti pradinės informacijos apie gyventojų nuomones gyvenimo kokybės klausimais. Atskiras nuomones galima analizuoti sistemingiau, pvz., atliekant gyventojų tyrimus arba tikslinių grupių apklausas.

Šiuo etapu galima atlikti pradinę suinteresuotųjų šalių analizę ir taip pažymėti visus svarbius veikėjus miesto regione. Be individų įtraukimo tiriant interesų grupes ir vietos gyventojus, reikia pasitelkti išo-

rės ekspertus, pavyzdžiui, tyrinėtojus, NVO ir privataus sektorių – tai padės susieti įvairias perspektyvas pradinės situacijos apžvalgoje.

KAIP NAUDOTI PRADINĖS SITUACIJOS APŽVALGOS REZULTATUS?

Pradinės situacijos apžvalga padės analizuoti stiprybes ir silpnybes, pavojus ir galimybes, pavyzdžiui, susijusias su mobilumu ir pasiekiamumu, paslaugų teikimu ir gyventojų pageidavimais miesto regione. Tai identifikuoja neatitiktis tarp gyventojų gyvenamosios bei darbo aplinkos atskirų aspektų ir regioninių planų bei strateginių nuostatų ir padeda padaryti miesto regioną patrauklesnį. Tik tame regione gyvenantys ir dirbantys žmonės turi tiesioginės patirties, padėsiančios suprasti, kaip galima pagerinti kasdienį jų gyvenimą.

Pradinės situacijos analizę reikia atlikti atsižvelgiant į miesto regiono kontekstą. Kasdieniame gyvenime žmonės nepripažįsta administracinių padalijimų. Šios sienos tiesiog riboja naudojimąsi tam tikromis paslaugomis ir daro jų gyvenimą sudėtingesnį. Todėl atminkite, kad forma turi atitikti funkciją – problemų apibrėžimo turi neriboti administraciniai padalijimai.

Pradinės situacijos apžvalga padeda atsakyti į šiuos klausimus:

- Kaip jūsų regionas galėtų tapti patrauklesnis?
- Ką gyventojai ir kitos grupės mano apie savo gyvenamąją ir darbo aplinką?

- Kokių veiksmų reikia siekiant tobulinti gyvenimo ir darbo sąlygas?
- Kokios yra pagrindinės gyvenimo kokybės spragos kalbant apie, pvz., gyventojų pageidavimus, mobilumą ir pasiekiamumą, paslaugų teikimą ir pan.?
- Kas galėtų labiausiai padėti siekiant nustatyti svarbiausius iššūkius?

GYVENIMO KOKYBĖ

Gyvenimo kokybė – daugiamatė sąvoka. Tai nėra tik klestėjimo ir aukšto gyvenimo lygio klausimas – svarbu ir tai, kad žmonės galėtų siekti savo gyvenimo tikslų ir rinktis jiems tinkamiausią gyvenimo būdą. Santykis tarp žmonių ir jų kasdienės gyvenamosios aplinkos turi įtakos tam, kaip asmenys vertina savo gyvenimo kokybę. Gyvenimo kokybė siejasi su bendromis gyvenimo sąlygomis, bet yra suvokiama individualiai, todėl sunku identifikuoti paprastus jos gerinimo būdus. Taigi gyvenimo kokybės sąvoka nėra visuotinė ir ją sunku apibrėžti formaliai. Tai turbūt ir lėmė situaciją, kai nors gyvenimo kokybės sąvoka turėjo didelę įtaką socialinėms ir politinėms tendencijoms ir tapo svarbia dimensija įvairiose politikos srityse, priimant politinius sprendimus planavimo procesuose ne visada skiriama pakankamai dėmesio gyvenimo kokybės klausimams.

Siekiant geriau įtraukti su gyvenimo kokybe susijusius klausimus į regionų planavimą, būtina atsižvelgti į asmenines nuomones ir skatinti aktyvų piliečių dalyvavimą. Gyvenimo kokybės didinimas gali pagerinti augimo prielaidas ir paversti Baltijos jūros regiono miestų regionus patrauklesnėmis vietomis gyventi ir investuoti.

PASLAUGŲ STRUKTŪROS PLĖTRA NEPAISANT SAVIVALDYBIŲ RIBŲ TURKU MIESTO REGIONE

Vienas iš projekto tikslų Turku miesto regione buvo rasti būdų, kaip paslaugų teikimą padaryti efektyvesnį ir užtikrinti, kad paslaugų pasiūla ir paklausa atitiktų ir didintų gyventojų gerovę. Kaip bandomojo veiksmo sritis buvo pasirinkti įvairiais bruožais pasižymintys Varissuo ir Littoinen priemiestiniai rajonai, išsidėstę trijų savivaldybių (Turku, Karinos ir Lieto) paribyje. Jau buvo žinoma, kad šio rajono gyventojams būdingi socialiniai bei ekonominiai skirtumai ir yra didelių iššūkių, ypač susijusių su naudojimosi paslaugomis.

Surengus vietinių suinteresuotųjų šalių susitikimus tapo akivaizdu, kad egzistuoja daug barjerų – ir fizinį, ir psichologinių, trukdančių žmonėms naudotis paslaugomis, siūlomomis arčiausiai Varissuo ir Littoinen rajonuose. Psichologiniai barjerai, skatinami paplitusių stereotipų apie kaimyninį rajoną, ypač trukdė žmonėms naudotis paslaugomis, siūlomomis už įsivaizduojamos administracinės ribos.

Įvairiais metodais iš gyventojų buvo surinkta daugiau nuomonių ir informacijos apie paslaugų struktūrą. Buvo tiriamos įvairios vartotojų grupės, pvz., pagyvenusių žmonių ir vaikų, siekiant išskirti jų nuomonę apie esamas paslaugas. Šie tyrimai patvirtino, kad egzistuoja minėti stereotipai, ir išryškino rajono barjerus. Kai kurie gyventojai mieliau keliaudavo į toliau esantį prekybos centrą, nei naudojos arčiausiai siūlomomis paslaugomis, nes jiems buvo nemalonus arti esantis rajonas. Daugelis žmonių naudojos laisvalaikio pramogomis, siūlomomis šiapus administracinės ribos, ir tik nedaugelis paslaugų pritraukė gyventojus iš abiejų rajonų.

Informacija, surinkta atliekant šiuos tyrimus, labai svarbi siekiant gerinti paslaugų struktūrą ir spartinti savivaldybių bendradarbiavimą. Christina Hovi, bendrojo plano architektė iš Turku aplinkos ir miesto planavimo skyriaus, pažymi, kad „žmonių požiūrio keitimas – labai sunkus ir lėtas procesas, bet išankstinių nuostatų, neleidžiančių naudotis kitame rajone teikiamomis paslaugomis, pripažinimas yra puiki pradžia“. Ji teigia, kad esami teisės aktai ir skirtingų darbo kultūrų egzistavimas galiausiai nustato veiksmingas bendradarbiavimo nepaisant municipalinio ir administracinio padalijimo ribas.

„Tradiciškai“ mes išmokome žiūrėti ir matyti dalykus tik iš savo savivaldybės perspektyvos. Bet turėtume išmokyti žvelgti į paslaugų rajonus kaip į didesnius subjektus, o ne tik sieti juos su savo savivaldybės interesais“, – pabrėžia Hovi.

Norint toliau didinti paslaugų teikimo efektyvumą, reikia daugiau informacijos. Be to, reikia nuodugniau tirti paslaugų teikimą atsižvelgiant į vartotojų poreikius. Reikia surinkti daugiau statistinių ir GIS duomenų ir atlikti daugiau tyrimų, kaip gyventojai naudoja paslaugomis, kad būtų galima sužinoti realią paslaugų paklausą ir padėti įgyvendinti labiau subalansuotą požiūrį į paslaugų teikimą.

Projekto rezultatai bus įtraukti į įvairius norminius dokumentus, susijusius su viešojo transporto planavimu, paslaugų tinklo planavimu ir žemės naudojimo planavimu. Jie bus naudojami ir didesniame procese – kuriant viso Turku miesto regiono struktūrinį modelį.

VIETINIŲ APLINKYBIŲ ANALIZĖ

Planuojant gerą gyvenamąją aplinką reikia koordinuoti veiksmus įvairiose politikos srityse ir administraciniuose sektoriuose. Prieš pradėdami bendro planavimo procesą turite suprasti vietinį ir regioninį kontekstą, kuriame dirbate. Vietinių aplinkybių analizė užbaigia pradinės situacijos apžvalgą.

Pradėkite nuo esamos miesto ir kaimo sąveikos patirties analizės. Koks vaidmuo ir funkcija tenka miesto ir kaimo teritorijoms miesto regione? Ar įvairios regiono savivaldybės arba įstaigos bendradarbiauja? Ar jau yra bendrų regioninių planų, apimančių tam tikrus svarbiausius su gyvenimo kokybe susijusius klausimus (pvz., bendrųjų planų, bendrų mobilumo planų, bendrų paslaugų strateginių planų ir pan.)?

Kitas žingsnis – parengti regiono planavimo sistemos apžvalgą. Žinodami, kaip planavimo sistema veikia kiekvienoje savivaldybėje, nustatysite departamentus ir asmenis, su kuriais reikia bendradarbiauti. Sužinokite, kas atsakingas už mobilumo planavimą, žemės naudojimo planavimą ir pan. Be to, atkreipkite dėmesį, ar planavime pastebimas išorinių organizacijų, pvz., planavimo konsultantų, vaidmuo.

Pradinės situacijos analizėje taip pat reikia stengtis pažymėti teisinius reikalavimus ir visas sistemas bei procedūras, kurios jau naudojamos įgyvendinant savivaldos ir regioninius planus bei programas. Taip pat svarbu akcentuoti valdymo struktūras, slypinčias už esamų oficialių sutarčių, programų ir planų, susijusių su regioniniu planavimu.

KAIP GYVENIMO KOKYBĖ TRAKTUOJAMA ESAMUOSE PLANUOSE IR STRATEGINĖSE NUOSTATOSE?

Prieš planuojant veiksmus, reikia atidžiai įvertinti proceso apimtį atsižvelgiant į esamus planus, politikos linijas ir strategines nuostatas, kad būtų išvengta dubliavimo ar sutapimo. Reikia atsižvelgti į esamus politinius ir strateginius tikslus. Labai svarbu dar pradinės situacijos apžvalgos etape pradėti atvirą dialogą su politikais iš visų savivaldybių. Tai padeda užsitikrinti jų pagalbą per visą procesą ir gauti reikiamų žinių apie miesto regione vykstančius politinius procesus.

Ypač didelį dėmesį skirkite šiems klausimams:

- Kaip gyvenimo kokybė apibrėžiama esamuose planuose ir strateginėse nuostatose?
- Koku mastu atsižvelgiama į gyventojų nuomonę?
- Kaip gyvenimo kokybė traktuojama esamose programose, t. y. galbūt su švietimu ar aplinkosauga susijusiuose klausimuose?
- Kaip gyvenimo kokybės klausimas traktuojamas miesto regiono politiniame diskurse?

SĄVEIKOS STIPRINIMAS

Jvairios miesto ir kaimo sąveikos formos yra tiesiogiai susijusios su kasdieniu žmonių gyvenimu ir būdais, kuriais jie sąveikauja su gyvenamąja aplinka, ją formuoja ir naudoja. Miestų gyventojai ieško tam tikrų kaimo teritorijoms būdingų ypatybių, pvz., geresnių laisvalaikio galimybių, gryno oro, žaliųjų erdvių ir geresnės gyvenimo kokybės. O miestų teritorijos paprastai laikomos suteikiančiomis geresnes darbo ir švietimo galimybes, didesnę kultūrinių ir komercinių paslaugų diapazoną.

Sklandi miesto ir kaimo teritorijų sąveika gali turėti įtakos regioninei prekybai, verslui, gamybos modeliams ir turizmui, nes šios teritorijos yra labai priklausomos viena nuo kitos ekonomiškai. Bet dažnai miesto ir kaimo teritorijas labiausiai susieja darbo jėga, kasdien važinėjanti iš vienos teritorijos į kitą. Akivaizdu, kad kiekvienam regionui ir galimai jo plėtrai vienodai svarbios ir miesto, ir kaimo teritorijos bei jų tarpusavio sąveika.

Platesniame miesto ir kaimo sąveikos kontekste yra tam tikrų elementų, kurie aiškiai turi didelę įtaką gyvenimo kokybei: pasiekiamumas ir mobilumas, paslaugų teikimas ir gyventojų pageidavimai. Šie elementai paprastai lemia asmeninius pasirinkimus priimant su vieta susijusius sprendimus. Yra daug būdų, kuriais šių elementų valdymą galima gerinti taikant integruotą miesto regiono planavimą:

- Pasiekiamumo tarp miesto ir kaimo teritorijų gerinimas integruotu mobilumo planavimu; pvz., viešojo transporto racionalumo didinimas, regioninės mobilumo sistemos modalinės dalies persvarstymas, funkcinių ryšių tarp miesto ir kaimo gerinimas atsižvelgiant į važinėjimą į darbą ir iš jo.
- Bendras žemės naudojimo planavimas tokiai veiklai kaip gyvenamųjų namų statyba, mažmeninės prekybos vietos ir kitos komercinės paslaugos.
- Regioninių paslaugų struktūros tobulinimas įgyvendinant bendrus paslaugų struktūros planus, bendradarbiaujant dėl paslaugų organizavimo ir įtraukiant į planavimo procesą trečiąjį sektorių bei vietos gyventojus.
- Žemės naudojimo, mobilumo, būsto ir paslaugų modelių planavimo integravimas miesto regiono kontekste.

EUROPOS TERITORIJŲ PLĖTROS PERSPEKTYVA (ESDP, 1999 M.)

ESDP, pamatinis teritorijų planavimo dokumentas Europoje, buvo pirmoji priemonė, kurioje buvo pradėta vartoti sąvoka „miesto ir kaimo partnerystė“. ESDP nurodoma, kad miesto ir kaimo teritorijos gali formuluoti ir sėkmingai įgyvendinti regioninį principą vykdydamos partnerystę grindžiamą bendradarbiavimą. Kadangi abiejų tipų teritorijos labai priklauso viena nuo kitos ir daugelio iššūkių neįmanoma išspręsti be integravimo, miesto ir kaimo teritorijos turėtų žvelgti viena į kitą kaip į partneres, o ne kaip į konkurentes. ESDP taip pat pateikta svarbių politinių teiginių dėl daugiacentriškumo ir miesto bei kaimo partnerystės, juos lydi atitinkami politikos veiksmai.

PIRMOJO KAIMO TERITORIJŲ MOBILUMO PLANO RENGIMAS LATVIJOJE

Pradedant šį projektą Žiemgalos planavimo regione pirmiausia reikėjo sužinoti, koks veiksnys, jo gyventojų nuomone, yra svarbiausias stiprinant miesto ir kaimo tarpusavio sąveiką. Atlikus įvairius visuomenės nuomonės tyrimus ir surengus diskusijas paaiškėjo, kad svarbiausiais aspektais laikomi viešojo transporto sistemos ir kelių tinklo tobulinimai. Nuspręsta, kad reikia parengti naują kaimo teritorijų mobilumo planą ir nustatyti veiksmus, būtinus siekiant pagerinti viešojo transporto sistemą ir regiono kaimo teritorijų pasiekiamumą.

Siekiant identifikuoti mobilumo planui reikalingą informaciją ir duomenis, buvo analizuojamos socialinės ir ekonominės Žiemgalos regiono sąlygos; atliktas kelių tinklo vertinimas ir parengta kartografinė medžiaga. Sukurta duomenų bazė, apimanti visų formų viešąjį transportą, parengtos rekomendacijos dėl mobilumo gerinimo regione veiksmų plano.

Mobilumo planą parengė išoriniai konsultantai, jis buvo pristatytas ir aptartas keliuose vietinių suinteresuotųjų šalių susitikimuose. Šiame procese bendradarbiavimas tarp nacionalinių, regioninių ir vietinių valdžios įstaigų bei veikiančių transporto įmonių buvo nepaprastai vertingas toliau rengiant mobilumo planą, lyginant skirtingus požiūrius ir dalijantis

patirtimi. Visi dalyviai aktyviai dalyvavo procese, bet taip pat išreiškė susirūpinimą dėl finansinių išteklių stokos, kuri kėlė grėsmę plano įgyvendinimui. Buvo greitai pripažinta, kad planuojant regionines investicijų programas ir toliau aptariant regionų planavimo vaidmenį Latvijoje būtinas glaudus nacionalinės ir regioninės valdžios bendradarbiavimas.

Duomenų bazė ir ilgalaikės bei vidutinio laikotarpio strateginės kryptys, nurodytos kaimo teritorijų mobilumo plane, bus pagrindas rengiant ir įgyvendinant konkrečius veiksmus ir atnaujinant žemės naudojimo politiką. Raitis Madzulis, Žiemgalos planavimo regiono projekto vadovas, tikisi, kad konstruktyvus bendradarbiavimas tarp valstybinių, vietinių ir nevyriausybinių įstaigų bei transporto įmonių išliks. Ateityje Žiemgalos regiono savivaldybės turės aktyviau dalyvauti regiono planavime, kad išsaugotų pasiektą bendradarbiavimą. Projektas padėjo dalyviams suprasti, kad tik bendros pastangos gali duoti veiksmingų planavimo rezultatų ir taip pagerinti gyvenimo kokybę regione.

2.2 VAIDMENYS IR PAREIGOS – ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

Kas turėtų dalyvauti?

Kokie yra įvairių veikėjų vaidmenys ir pareigos?

Vienas iš svarbiausių aspektų, lemiančių sėkmingą IVS modelio naudojimą, yra tinkamos organizacinės struktūros, apimančios pagrindinius sistemos elementus, sukūrimas. Siekiant integruoti skirtingų savivaldybių politikos sritis ir planavimo procedūras, reikia tokios organizacinės struktūros, kuri užtikrintų veikėjų bendradarbiavimą nepaisant sektorių ir administracinio padalijimo. Tai suteikia tikrai integruoto valdymo pagrindą. Prieš kuriant organizacinę struktūrą, reikia apibrėžti teminę ir geografinę proceso aprėptį: ar dėmesys bus sutelktas į tam tikrą regiono sritį arba dalį? Kurios susijusios savivaldybės nori dalyvauti? Ar dėmesys sutelkiamas į tam tikrą gyvenimo kokybės aspektą? Ar regione yra kokių nors partnerystės struktūrų, kurios galėtų inicijuoti procesą?

IVS struktūra, jei įmanoma, turėtų apimti ir išnaudoti esamas savivaldos arba regiono administracijos struktūras. Bet kokia pradėta iniciatyva turėtų būti įtraukta į egzistuojančią planavimo praktiką kiekvienoje savivaldybėje. Šis procesas neturėtų būti vykdomas atskirai arba remiantis tik naujomis administracinėmis struktūromis. Integruotas miesto ir kaimo sąveikos valdymas įmanomas, jei šis procesas yra aiški vykdomų ir esamų planavimo procedūrų dalis.

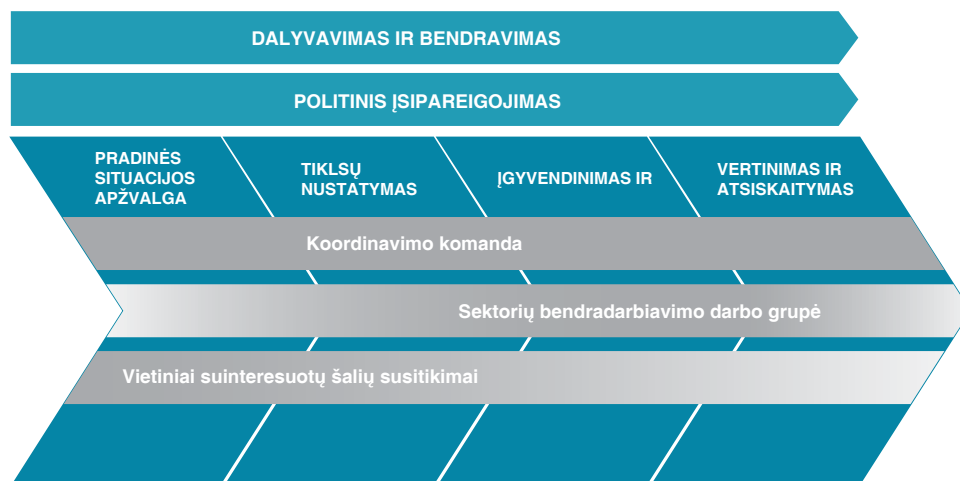
Organizacinė struktūra visada priklauso nuo vietinio bei regioninio konteksto ir nuo teminės bei geografinės proceso aprėpties. Optimalią organizacinę struktūrą sudarytų šios grupės, apimančios įvairias reikiamas vietines suinteresuotąsias šalis:

KOORDINAVIMO KOMANDA

Koordinavimo komandą gali sudaryti vietiniai ir regioniniai planuotojai, kiti valdžios įstaigų atstovai iš skirtingų savivaldybių. Arba vadovavimą bendram koordinavimui ir įgyvendinimui gali prisiimti vienas susijęs departamentas (planavimo, aplinkos klausimų arba transporto departamentas ir pan.) iš vienos savivaldybės. Koordinavimo komanda rūpinasi koordinavimo bei įgyvendinimo užduotimis ir veikia kaip viso proceso iniciatorius. Be to, koordinavimo komanda tiesiogiai sprendžia tokius klausimus kaip šie: kokios rūšies veiksmus reikia atlikti? Kas turėtų dalyvauti? Kas yra atsakingas už kiekvieną užduotį?

VIENAS IŠ PAGRINDINIŲ IVS MODELIO ELEMENTŲ – ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

2 pav. Įvairių suinteresuotųjų grupių dalyvavimo lygis skiriasi priklausomai nuo ciklo etapo.

SEKTORIŲ BENDRADARBIAVIMO DARBO GRUPĖ

Sektorijų bendradarbiavimo darbo grupė (SBDG) sudaro vietos ir regiono valdžios atstovai bei politikai iš visų suinteresuotųjų savivaldybių. Šios darbo grupės nariai turėtų turėti tam tikrų žinių, susijusių su nagrinėjamu regionu ir aptariamomis temomis, pvz., ji turėtų apimti atstovus, atsakingus už planavimo, mobilumo, kultūros ir socialinius klausimus. Taip pat galėtų dalyvauti išoriniai ekspertai, pvz., tyrinėtojai, konsultantai ir NVO.

Planavimas visada yra tarpdisciplininis procesas, todėl pagrindinė darbo grupės narių užduotis – įtraukti į planavimą savo profesines žinias ir užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į visas reikiamas perspektyvas. SBDG nariai turėtų dalyvauti visame planavimo procese nuo pradinės situacijos apžvalgos iki vertinimo. Koordinavimo komanda inicijuoja SBDG darbą, pateikia jai naujausią informaciją ir organizuoja susitikimus ir privačias konsultacijas su ja.

VIETINĖS SUINTERESUOTOSIOS ŠALYS

Svarbi organizacinė struktūros dalis yra atviras suinteresuotųjų šalių susitikimas, turintis užtikrinti planavimo proceso skaidrumą ir įtraukiamumą. Į suinteresuotųjų šalių susitikimus suinteresuoti dalyviai kviečiami aptarti proceso, daryti įtakos ir vertinti. Suinteresuotųjų šalių susitikimai ypač svarbūs pradinės situacijos apžvalgos ir tikslų nustatymo procese, kai derinamos pagrindinės pozicijos. Šiuos susitikimus organizuoja koordinavimo komanda.

Idealiu atveju tokiuose susitikimuose dalyvauja visi pirmiau minėti veikėjai ir aktyvūs asmenys iš kiekvienos savivaldybės, įskaitant vietos ir regiono lygmens valdžios įstaigas, politikus, NVO, privataus sektoriaus atstovus, tyrinėtojus ir regiono gyventojus. Kai įvairi iš specialistų ir kitų suinteresuotųjų šalių sudaryta grupė kartu aptaria bendro intereso klausimus, galima rasti naujų ir novatoriškų sprendimų, leidiančių pagerinti gyvenimo kokybę. Skirtingų sektorių atstovų tarpusavio sąveika ir atvira diskusija labai svarbu kuriant pasitikėjimą ir savitarpio supratimą, sudarančius daugelio partnerystės ryšių pagrindą.

IDEALIOS ORGANIZACINĖS STRUKTŪROS SAVYBES BŪTŲ GALIMA APIBŪDINTI TAIP:

- Horizontali hierarchija, kurioje daugiausia dėmesio skiriama neoficialiai organizacijai ir tarpusavio sąveikai.
- Procesas koordinuojamas bendradarbiaujant, o dalyviai gali teikti atsiliepimus.
- Dalyvaujantys veikėjai ir institucijos turi aiškius tikslus.
- Dalyvaujantys asmenys yra motyvuoti ir turi galimybę reikšti savo nuomonę. Jiems skirtos užduotys nėra svetimos, jie nesijaučia nei perkrauti, nei nepatiriantys iššūkių.
- Bendravimas yra aiškus ir skaidrus, jis nepriklauso nuo hierarchijos.
- Reguliarus ir objektyvus rezultatų ir tikslų vertinimas leidžia laiku reaguoti, jei vykstant procesui atsiranda pokyčių, naujų iššūkių ar problemų.
- Apie tokius pokyčius veiksmingai pranešama dalyvaujantiems asmenims, siekiant išvengti nesusipratimų.

REGIONŲ BENDRADARBIAVIMAS

Bendrų plėtros siekių ir tikslų nustatymas suteikia darnaus regionų planavimo, siekiant tvarių, patrauklių ir konkurencingų miestų regionų, atspirties tašką. Vietinę plėtrą vis labiau lemia veiksmai, atliekami už konkrečios savivaldybės ribų, todėl akivaizdu, kad reikia intensyvesnio bendradarbiavimo funkcinuose regionuose. ES žaliajoje knygoje dėl teritorinės sanglaudos (CEC 2008) aiškiai nurodoma, jog teritorinė sanglauda turi užtikrinti harmoningą teritorijų plėtrą ir padėti pasiekti, kad gyventojai galėtų kuo geriau išnaudoti gyvenamajai teritorijai būdingas savybes. Tai turėtų būti daroma koordinuotu ir tvariu būdu.

Skirtingų sektorių bendradarbiavimas vienoje savivaldybėje dažnai gali būti sudėtingas, jau nekalbant apie skirtingus administracinius vienetų ir savivaldybes. Kad tokios pastangos būtų sėkmingos, reikia motyvacijos, abipusio pasitikėjimo ir pranašumų supratimo. Kaimyninių savivaldybių bendradarbiavimas ne visada palaikomas, nes jos dažnai laikomos konkuruojančiomis dėl tų pačių išteklių, pvz., dėl mokesčių mokėtojų, ir paprastai bijo prarasti savo nepriklausomybę. Norint klestėti tarptautinės konkurencijos sąlygomis, sąveika tarp miesto ir kaimo teritorijų turi būti kuo funkcionalesnė ir orientuota į bendrą tikslą. Reikia suprasti, kad konkuruojant globalioje ekonomikoje sėkmės susilauks gerai funkcionuojantys miestų regionai, o ne atskiros savivaldybės.

KONKRETŲS PROJEKTAI IR STRATEGIJOS RENGIMAS SIEKIAMT STIPRINTI BENDRADARBIAVIMĄ HAMBURGO DIDMIESČIO REGIONE

Padedamas projekto NEW BRIDGES, Hamburgas siekė patobulinti bendradarbiavimą tarp miesto ir aplinkinių regionų strateginiu lygmeniu ir konkrečiais projektais bendruomenių lygmeniu.

Viena iš tokių iniciatyvų buvo bendruomenės projektas „Naujas kaimo centras“, vykdytas Dambecke. Šis kaimelis yra Liudvigslusto apskrityje, 130 km nuo Hamburgo, federalinėje Meklenburgo-Vakarų Pomeranijos žemėje. Projekto tikslas buvo aktyviai ieškoti naujų būdų, kaip paremti kaimų centrų priežiūrą ir plėtrą. Kartu su vietos gyventojais rengiant vietinius praktinius seminarus buvo pasiūlyta konkrečių idėjų, kaip pagerinti paslaugų pasiekiamumą ir kokybę kaimuose. Siekiant įveikti tokius iššūkius kaip mažmeninės prekybos ar socialinių paslaugų infrastruktūros stoka, buvo suformuluota apčiuopiamų idėjų, pvz., keitimasis savanoriškomis paslaugomis, mobiliosios sveikatos priežiūros paslaugos ir tolesnė viešojo transporto plėtra sukuriant autobuso pagal poreikius paslaugą. Guido Sempellas, Hamburgo žemės miestų plėtros ir aplinkos ministerijos vadovas, pripažįsta, kad „diskusijos ir bendravimas su suinteresuotosiomis šalimis suteikė daugiau žinių apie vietos gyventojų poreikius ir atskleidė naujų galimybių paversti šias idėjas tikrove.“

Federalinės žemės vyriausybė identifikavo tokius pačius iššūkius, susijusius su paslaugų kūrimu kaimo teritorijose. Planuojama papildomų vietinių praktinių seminarų Dambecke, jie bus rengiami vykdant naują valstybės finansuojamą programą, kuria siekiama rekonstruoti kaimų centrus Meklenburge-Vakarų Pomeranijoje.

Vykdytą projektą NEW BRIDGES sustiprėjo ryšiai tarp Hamburgo ir Liudvigslusto apskrities – ne tik dėl atlikto praktinio darbo, bet ir strateginiu lygmeniu. Projekto veikla nuo pat pradžių siejosi su federalinės žemės lygmens procesu, kuriuo siekiama gerinti bendradarbiavimą tarp Hamburgo miesto ir Meklenburgo-Vakarų Pomeranijos. Apskritis ir federalinė žemė labai aktyviai dalyvavo Šiaurės Vokietijos bendradarbiavimo programoje, pavadintoje „Project Partnership North“, kuria buvo tęsiamas MORO procesas (miesto ir kaimo partnerystės modelio projektas, 2007–2010 m.). Šis procesas padės Liudvigslusto apskričiai ir Meklenburgui-Vakarų Pomeranijai tapti oficialiais Hamburgo didmiesčio regiono nariais. Naujas statusas padės tęsti ir intensyviau plėtoti bendradarbiavimą ir toliau vykdyti miesto ir kaimo projektus tarp Hamburgo ir Liudvigslusto.

2.3 AMBICINGŲ TIKSLŲ SIEKIMAS – TIKSLŲ NUSTATYMAS

Kaip sukurti bendrą viziją?

Kaip pasiekti, kad miesto regionas paremtų bendrus tikslus?

Pirmiausia reikia suformuoti bendrą viziją ir identifikuoti svarbiausius su gyvenimo kokybe susijusius iššūkius. Svarbu, kad visi galėtų sutikti su vizija ir įsipareigotų jos siekti. Savivaldybės gali turėti skirtingas vizijas ir strateginius tikslus, bet labai svarbu rasti bendrą situacijos sampratą. Suinteresuotųjų šalių susitikimai suteikia erdvės atviram dialogui ir dalyviai gali aptarti, ką jie laiko gyvenimo kokybės stiprybėmis ir silpnybėmis, galimybėmis ir grėsmėmis savo savivaldybėse. Pradinės situacijos apžvalgos rezultatai suteikia bendrą diskusijos struktūrą. Diskusijose daugiausia dėmesio reikėtų skirti miesto ir kaimo savivaldybių poreikiams ir galimybėms stiprinti tarp jų egzistuojančius ryšius.

Pasiekti bendrą viziją sunku, jei jos nelydi aiškūs siekiai ir aktualūs tikslai. Neįmanoma visko padaryti iš karto, tad reikia pasirinkti iššūkius, kurie šiame etape laikomi svarbiausiais. Reikia nustatyti aiškius ir tiksliai apibrėžtus tikslus, kurie padėtų įveikti pasirinktus prioritetinius iššūkius. Siekius ir tikslus reikia susieti su nustatytais atitinkamos savivaldybės, regiono, valstybės ir ES strategijoje ir veiksmų planuose (mobilumo politika, paslaugų strategija, bendrieji planai ir pan.). Be to, reikia užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos, nacionalinių ir regioninių teisės aktų. Svarbiausia – atminti, kad plėtros vizijas ir tikslus turi paremti visos suinteresuotosios šalys iš miesto regiono, ypač politikai, antraip veiksmas neturės būtino teisėtumo.

GYVENIMO KOKYBĖS KLAUSIMAI TERITORIJŲ PLANAVIME

Gyvenimo kokybės sąvoką patogų vartoti, jei vykdant planavimo veiklą susitelkiama į individualias gyventojų perspektyvas. Kiekvienas galės susieti šią sąvoką su savo gyvenimo situacija ir kurti su klausimais ir problemomis susijusias idėjas. Bet ši sąvoka gana plati ir gali pareikalaus per daug iš suinteresuotų žmonių.

Norint įgyvendinti šią sąvoką ir skatinti vaisingas diskusijas, dėmesį reikia sutelkti į tam tikrus gyvenimo kokybės elementus, pavyzdžiui, paslaugų teikimą arba pasiekiamumą, o ne į visą sąvoką. Kalbėdami apie gyvenimo kokybę, visada galvokite, kaip šiai abstrakčiai sąvokai suteikti kuo daugiau konkretumo. Tam naudinga suformuluoti konkrečius tikslus, turinčius pagerinti gyvenimo kokybę.

Kai bendra vizija ir tikslai suformuluojami kartu vykdomame procese, tai palengvina proceso pripažinimą plačiojoje visuomenėje, sustiprina dalyvių įsipareigojimą ir užtikrina didesnę teisėtumą miesto regione.

Praktinio tikslų nustatymo proceso planavimas:

- Planuokite suinteresuotųjų šalių įtraukimą ir užtikrinkite, kad dalyvautų visi svarbūs veikėjai iš savivaldybės, atstovaujantys įvairiems sektoriams.
- Nuspręskite, kaip traktuoti pradinės situacijos apžvalgos rezultatus.
- Planuokite, kaip organizuosite susitikimą su prioritetais ir tikslais bei jų patvirtinimą.
- Nurodykite tinkamas priemones tikslams siekti ir sukurkite aiškų įgyvendinimo planą.

- Apibrėžkite žmogiškųjų ir finansinių išteklių paskirstymą bei pareigas įgyvendinant projektą.
- Užtikrinkite, kad dalyvių vaidmenys, pareigos ir indėlis būtų aiškūs ir pripažinti įvairių suinteresuotųjų šalių ir savivaldybių administracijų padalinių.

EUROPOS SĄJUNGOS TERITORIJŲ DARBOTVARKĖ 2020 M. SIEKiant ĮTRAUKIANČIOS, SUMANIOS IR DARNIOS ĮVAIRIŲ REGIONŲ EUROPOS (TA, 2011 M.)

Europos Sąjungos teritorijų darbotvarkėje 2020 m. daugiacentrė ir subalansuota teritorijų plėtra iškeliamą kaip pagrindinis elementas siekiant teritorinės sanglaudos. Darbotvarkėje nurodyta, kad miesto ir kaimo tarpusavio priklausomybė turi būti pripažinta vykdant integruotą valdymą ir plačia partneryste grindžiamą bendradarbiavimą. Ilgalaikeje perspektyvoje miestų bendradarbiavimas įvairiu mastu ir jungimasis į tinklus gali prisidėti prie sumanios miestų regionų plėtros. Miestai turėtų prireikus žvelgti už savo administracinių ribų ir susitelkti į funkcinius regionus, įskaitant aplink miestus esančius rajonus. Miesto ir kaimo partnerystė atitinka valdžios įstaigų poreikius kaimo ir miesto teritorijose identifikuoti bendrą turtą ir rengti bendrus regiono ir jo sudedamųjų dalių plėtros strateginius planus, įtraukiant ir privačias suinteresuotąsias šalis, kad būtų galima didinti regionų patrauklumą priimant investavimo sprendimus ir privačiame, ir viešajame sektoriuje.

REGIONINĖS DVIRAČIŲ TAKŲ SISTEMOS PLANAVIMAS KAUNO RAJONE

„**Miesto** ir kaimo sąveikos stiprinimas ir miesto ir rajono bendradarbiavimo skatinimas yra labai svarbūs mūsų kaimiškajai savivaldybei. Taip yra ne tik dėl kaimyninių ryšių, bet ir dėl žmonių judėjimo tarp šių dviejų teritorijų darbo ir poilsio tikslais“, – sako Gražina Čepulienė, Kauno rajono savivaldybės projektų koordinatore. Kai Kauno rajono savivaldybė pradėjo galvoti, kaip pagerinti gyvenimo kokybę regione, nuo pat pradžių buvo aišku, kad reikės glaudaus bendradarbiavimo tarp skirtingų regiono veikėjų ir savivaldybių.

Procesas prasidėjo dialogu su kolegomis iš Kauno miesto savivaldybės ir įvairių grupių ir bendruomenių atstovais – buvo tariamasi, kokie veiksmai galėtų paversti regioną geresne vieta gyventi vietiniams gyventojams ir patrauklesne vieta regiono svečiams. Kartu pavyko nustatyti, kad bendras visų dalyvių siekis yra darnaus transporto tinklo sukūrimas regione. Ypač svarbu buvo parengti infrastruktūrą dviratininkams ir sukurti Kauno rajono dviračių takų sistemą. Nuspręsta, kad ryšio tarp miesto ir rajono savivaldybių gerinimas atitinka visų interesus.

Siekiant sukurti dviračių takų sistemą, kuri geriausiai atitiktų regiono gyventojų poreikius, buvo surengti keli susitikimai su dalyviais iš įvairių savivaldybių, vietos ir regiono valdžios įstaigų, su politikais ir NVO. Pradinis siekis buvo sukurti konkrečią reikalingų dalykų viziją, o tada aptarti ir įvertinti, ar planuojama dviračių takų sistema leis pasiekti užsibrėžtus tikslus. Susitikimuose taip pat užtikrinta, kad ši sistema

atitiktų kaimyninėse savivaldybėse naudojamas sistemas. Šie susitikimai su vietinėmis suinteresuotosiomis šalimis turėjo didelę įtaką planavimo procesui, nes suteikė galimybę keistis patirtimi ir aptarti idėjas su vietinėmis suinteresuotosiomis šalimis ir bendruomenėmis. Siekdama užtikrinti planavimo proceso skaidrumą ir aktyvų visų suinteresuotųjų veikėjų dalyvavimą, koordinavimo komanda ypač didelį dėmesį skyrė bendravimo su visomis suinteresuotosiomis šalimis palaikymui.

Dviračių takų sistema jau galutinai parengta ir bus įtraukta į bendrąjį planą ir Kauno rajono 2007–2013 metų strategiją, kad būtų užtikrintas jos įgyvendinimas. Šis dokumentas suteikia svarbų atskaitos tašką plėtojant dviračių sportą rajone.

Be dviračių takų sistemos, vertingiausias projekto rezultatas yra sukurta bendradarbiavimo tarp skirtingų Kauno miesto regiono veikėjų platforma, padedanti jiems ieškoti geriausių sprendimų, kaip padaryti miestą ir regioną geresne vieta gyventi. Taip pat paaiškėjo, kad būtinas geresnis teritorijų planavimo veiklos koordinavimas tarp savivaldybių. Naujai sustiprinti ryšiai tarp Kauno miesto ir rajono savivaldybių gali plačiai atverti duris bendradarbiavimui kitose srityse.

3

MIESTŲ REGIONŲ ĮTRAUKIMAS

3.1 PRIJUNGIMAS IR ĮTRAUKIMAS – DALYVAVIMAS IR BENDRAVIMAS

*Kaip sėkmingai įtraukti suinteresuotąsias šalis?
Kodėl skirtingoms grupėms reikia skirtingų bendravimo būdų?*

Bendradarbiavimas nebus tvarus ir vaisingas, jei nebus plataus pripažinimo, politinės valios, supratimo, suinteresuotumo ir su juo susijusios naudos, įsipareigojimų suvokimo ir pripažinimo tarp suinteresuotų veikėjų. Norint tai pasiekti, reikia skatinti bendrumo jausmą ir suderinti skirtingus tikslus, kurių siekia miesto ir kaimo teritorijos. Veiksmingas bendravimas ir dalyvavimas yra pagrindiniai sėkmės veiksniai nuo pradinės situacijos apžvalgos iki vertinimo.

Būtina ir bendravimo, ir dalyvavimo strategija. Dalyvavimo strategijoje turi būti apibrėžta, ką reikia įtraukti ir koks bus kiekvieno dalyvio vaidmuo. Nustatydami reikiamas suinteresuotąsias šalis atsižvelkite į tai, kam problemos turi įtakos arba kas gali turėti įtakos problemai. Kas turi reikiamos informacijos ir gali suteikti reikiamų išteklių ir žinių? Kalbant apie bendravimą, jis turi būti suplanuotas iš anksto – ir su išorinėmis, ir su vidinėmis suinteresuotosiomis šalimis. Bendravimas ir dalyvavimas yra glaudžiai susiję su organizacinės struktūros klausimu.

SĖKMINGAS SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ ĮTRAUKIMAS

Įtraukiamumas yra vienas iš svarbiausių integruotos valdymo sistemos principų. Reikiamoms suinteresuotosioms šalims reikia suteikti galimybę daryti įtaką pagrindiniuose planavimo proceso etapuose: kuriant viziją, apibrėžiant siekius ir tikslus, matuojant pasiekimus ir dalyvaujant vertinime.

Reikia parengti išorinių ir vidinių suinteresuotųjų šalių įtraukimo strategiją. Išorinių suinteresuotųjų šalių kategorijai galime priskirti gyventojus, privačios žemės savininkus, NVO, tyrinėtojus, verslininkus, vyriausybines įstaigas, politikus ir visus kitus, kuriems planas gali būti svarbus arba kurie gali būti juo suinteresuoti. Išoriniai dalyviai atlieka labai svarbų vaidmenį suinteresuotųjų šalių susitikimuose, nes turi vietos žinių, mato platesnę perspektyvą ir pateikia vertingų atsiliepimų apie planavimo eigą.

Vidinės suinteresuotosios šalys apima savivaldybės bei regioninių valdžios įstaigų atstovus ir procese aktyviai dalyvaujančius politikus. Praktiškai jie yra ko-

ordinavimo komandos arba sektorių bendradarbiavimo darbo grupės nariai. Vidinės suinteresuotosios šalys rūpinasi veiklos įgyvendinimu – konkretaus plano arba strategijos parengimu. Jos pasirūpina, kad planai ir tikslai būtų patvirtinti politinių sprendimų priėmėjų.

Visapusiškas suinteresuotųjų šalių dalyvavimas užtikrina, kad suplanuoti veiksmai būtų plačiau pripažinti miesto regione, nes prie planų rengimo turėjo galimybę prisidėti vietiniai veikėjai.

Suinteresuotųjų šalių dalyvavimo planavimas:

- Atlikdami suinteresuotųjų šalių analizę identifikuokite vidinių ir išorinių suinteresuotųjų šalių grupes.
- Nustatykite bendradarbiavimo su suinteresuotosiomis šalimis tikslą – užtikrinti skaidresnį sprendimų priėmimą, įgyti daugiau žinių ar kitą konkretų tikslą.
- Planuokite, kaip ir kada dalyvaus įvairios suinteresuotųjų šalių grupės, pasirinkite bendradarbiavimo ir įtraukimo metodus, naudotinus su kiekviena grupe.
- Įsitikinkite, kad kiekvienas dalyvis žino savo vaidmenį, ir sugalvokite, kaip juos įtraukti.

DALYVAVIMĄ SKATINANČIO PLANAVIMO PRANAŠUMAI

Integruoto valdymo sistemoje dalyvavimą skatinantiems procesams skirta vieta pačioje strateginių sprendimų priėmimo šerdyje ir akcentuojamas jų susiejimas su kiekvienu etapu. Bet vienas iš keblumų yra tai, kad suinteresuotųjų šalių įtraukimo procesai buvo vykdomi lygiagrečiai su sprendimų priėmimu, o ne kaip neatskiriama jo dalis.

Keturi argumentai, rodantys visuomenės dalyvavimo sprendimų priėmimo ir planavimo naudą:

1. Dalyvavimą skatinantys procesai sukuria pasitikėjimą tarp suinteresuotųjų šalių ir politikos kūrėjų.
2. Dalyvavimą skatinantys procesai suteikia demokratiniam procesui daugiau skaidrumo ir užpildo metus tarp rinkimų, kad piliečiai galėtų daryti juntamą įtaką sprendimų priėmimui laikotarpiu tarp rinkimų ir jų suprastų.
3. Naudojant dalyvavimą skatinančius procesus galima pasiekti geresnių rezultatų: t. y. jei dalyvauja suinteresuotosios šalys, sukaupiama daugiau žinių nei tada, kai užduotį vykdo tik keli planuotojai arba konsultantai.
4. Platus pritarimas ir dalyvavimas planavime užtikrina ilgalaikį strateginių planų ir priemonių pripažinimą ir gyvybingumą.

VEIKSMINGAS BENDRAVIMAS

Kalbant apie bendravimą, labai svarbu rasti „bendrą istoriją“ – visa apimančią pagrindinį pranešimą, kuris gali būti pateikiamas. Naudojami metodai ir pateikiamas pranešimas skiriasi priklausomai nuo tikslinės grupės. Viduje jūs turite „parduoti“ norimą plėtoti idėją – ar tai būtų bendras dviračių takų planas, bendras bendrasis planas, regioninė dviračių takų sistema ir pan. – žmonėms, dirbantiems kitose savivaldybėse, planuotojams, politikams ir administracijų vadovams. Turite juos įtikinti, kad bendras planavimas ir bendradarbiavimas tam tikrose srityse gali duoti apčiuopiamos naudos.

Išorėje, platesnėje visuomenėje, turite didinti problemų suvokimą ir įvairias grupes įtikinti, kad jų nuomonė ir vertinga, ir būtina planavimo procese. Žmonės turi suprasti, kad gali realiai dalyvauti formuojant gyvenamąją aplinką. Bendraudami su išorinėmis suinteresuotosiomis šalimis venkite techninės ir profesinės kalbos. Visuomenės dėmesys ir supratimas padeda gauti politinę paramą, didina piliečių žinias ir padeda jiems suprasti planavimo procesą.

Planuojant organizacinę struktūrą reikia analizuoti esamas informavimo ir bendravimo struktūras savivaldybėse ir tarp jų. Ar yra bendrų būdų pasiekti piliečius visame miesto regione? Ar skirtingi sprendimų priėmimo organai jau bendradarbiauja? Ar egzistuoja regioninė diskusijų platforma, skirta teritorijų planavimo klausimams?

Atminkite, kad:

- Stiprų politikų įsipareigojimą, glaudžią sąveiką su suinteresuotosiomis šalimis ir aktyvų vietos gyventojų indėlį galima pasiekti tinkamai įgyvendinus įtraukimo ir bendravimo veiklą.
- Sėkmingas visuomenės įtraukimas labai didele dalimi priklauso nuo temos ir aprėpties: vietiniai ir konkretūs dalykai labiau sudomina suinteresuotąsias šalis ir įtraukia jas į procesą.

DALYVAVIMAS IR GYVENIMO KOKYBĖ VISIEMS EREBRU MIESTE

Piliečių dalyvavimas ir galimybė daryti įtaką teritorijų planavimui yra labai svarbūs planuojant gerą gyvenamąją aplinką Erebru ir Lekebergo savivaldybėse. Šios dvi savivaldybės sukūrė bendrą mobilumo, būsto ir paslaugų planavimo procesą keliuose jų sankirtoje esančiuose rajonuose. Vienas svarbus kartu rengiamo bendrojo plano aspektas yra ieškojimas geresnių būdų įtraukti piliečius, kurie dažnai nepatenka į įprastinius dalyvavimo procesus. Siekiant padidinti bendrą gyventojų gerovę būtini nauji būdai, kurie suteiktų žmonėms galimybę pareikšti nuomonę ir padėtų sužinoti, kokių permainų reikia jų gyvenamojoje aplinkoje.

Vienas iš sumanytų būdų remti vaikų ir jaunimo vaidmenį miestų planavime yra lengvai suprantamų žemėlapių (vaikų žemėlapių) rengimas naudojant GIS (geografinę informacinę sistemą). Šis metodas, papildantis Švedijos žemės ūkio universiteto (SLU) atliekamą darbą, grindžiamas Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Jis yra kompiuterinis ir tinka vaikams nuo 10 metų amžiaus. Metodas sėkmingai naudotas projekte NEW BRIDGES.

Toks bendradarbiavimas su vaikais Erebru miesto regione prasidėjo nuo aiškinimo, kas yra miestų planavimas ir kokias teises turi vaikai norėdami pareikšti savo nuomonę. Kompiuterinėje programoje vaikai išreiškė, ką mano apie aplinką, kurioje gyvena. Skaitmeniniuose žemėlapiuose jie pažymėjo savo namus, kelią į mokyklą, laisvalaikio vietas ir kelius bei mėgstamas vietas, taip pat vietas, kurias laikė pavojingomis arba nemaloniomis. Rezultatai parodė, kad

vaikai tą pačią erdvę suvokia kitaip nei suaugusieji. Vaikai mąsto ir žaidžia kitaip, nei mes tikimės. Kartais kaip pavojingos buvo pažymėtos netikėtos vietos, o nenumatytos vietos buvo nurodytos kaip malonios žaisti ar leisti laiką.

„Rezultatai labai platūs ir sudaro įdomią žemėlapių medžiagą, atskleidžiančią gausius informacijos klodus! Dabar turime rimtai įtraukti vaikų požiūrį į jų gyvenamosios aplinkos kokybę į naująjį bendrąjį planą“, – sako projekto vadovė Christin Gimberger iš Erebru miesto planavimo tarnybos.

Be vaikų įtraukimo metodų, Erebru miesto regionas be perstojo ieško naujų veiksmingesnių būdų, kaip planuojant išnaudoti asmenines perspektyvas. Bendrojo plano procese sukurta naujų būdų įtraukti piliečius. Svarbu užtikrinti, kad šie nauji ir geriau įtraukiantys požiūriai į planavimą būtų išsaugoti ir plačiai naudojami kaip neatskiriama planavimo proceso dalis.

Eva Järliden, visuomenės sveikatos strategė iš Erebru miesto, daro tokias išvadas: „Reikia skaidresnių procesų, kurie būtų artimesni piliečiams ir leistų organizuoti atvirą skirtingų grupių diskusiją ir tarpusavio sąveiką. Bendras darbas nepaisant savivaldybių sienų, naujų būdų visapusiškiau įtraukti piliečius ieškojimas ir bendrų darniu planavimo ir darbo metodų kūrimas – reikia visų šių dalykų. Planuojant patrauklius miestų regionus būtina atsižvelgti į socialinius, ekonominius ir ekologinius problemas aspektus.“

3.2 PARAMOS GAVIMAS – POLITINIS ĮSIPAREIGOJIMAS

Kaip įtraukti politikus?

Kokį vaidmenį jie atlieka šiame procese?

Politinis įsipareigojimas yra labai svarbus elementas įgyvendinant bet kokį planą ar strategiją. Siekiant sėkmingai pristatyti naujus miesto regiono tikslus ir planus, reikia daug politinės valios ir aiškaus būsimo naudos pripažinimo. Galite suplanuoti gerą projektą su aiškiais tikslais ir patikima įgyvendinimo sistema. Bet projektas nukentės, jei planuojant nustatytų procesų ir tikslų neparems politinių sprendimų priėmėjai ir kitos suinteresuotosios šalys kiekvienoje miesto regiono savivaldybėje.

Nuolat keiskitės informacija su politikais nuo pat proceso pradžios. Renkite neoficialius susitikimus su politiniais lyderiais, merais ir pagrindinėmis politinėmis grupėmis bei specialiais komitetais – informuokite juos apie proceso, dėl kurio kovojate, svarbą.

Veikėjai iš skirtingų savivaldybių gali bijoti prarasti tam tikrų klausimų kontrolę ir galiausiai – savo politinę nepriklausomybę, todėl būtina kurti pasitikėjimą. Svarbūs pagrindiniai asmenys, siekiant atidaryti duris ir įtikinti tobulinti sąveiką tarp miesto ir kaimo teritorijų, yra, pvz., vietos ir regiono lygmens politikai.

KAIP SUDOMINTI POLITIKUS

Kad ir kokia būtų jūsų tema, visada aiškiai pabrėžkite pranašumus ir duokite politikams konkrečių pavyzdžių, rodančių, ką reikia padaryti. Pateikite jiems pavyzdžių, kaip galima pagerinti kasdienį piliečių gyvenimą, kaip padidinti viešojo transporto patrauklumą, kokiuose rajonuose žmonės norėtų gyventi ir kokių paslaugų jie pageidauja. Politikams paaiškinkite, koks numatomas planų poveikis ir kokios naudos iš jų gaus miesto regionas. Politikų raginimas atlikti konkrečius veiksmus ir kvietimas į susitikimus, kuriuose svarstomi klausimai – geras būdas padėti jiems suprasti pagrindines problemas. Tai užtikrina ilgalaikį įtraukimą. Ieškokite politikų, kurie domisi konkrečia sritimi, geriausiai tinkančia jūsų projektui (miestų planavimas, socialiniai klausimai, mobilumo planavimas, paslaugų struktūros planavimas ir pan.). Raskite pakankamai politikų, atstovaujančių skirtingiems sektoriams ir savivaldybėms.

Siekiant išvengti situacijos, kai projektas arba norimi tikslai neatitinka politinės tikrovės ir savivaldybės nustatytų prioritetų, itin svarbu gauti politinę paramą projektui. Galų gale dėl teritorijų planavimo priimami sprendimai yra grindžiami savivaldybės suformuluota strategija ir vizija (politinių sprendimų priėmėjų sutartais prioritetais). Politikai yra asmenys, turintys įtakos galiai.

Kaip tai pasiekti praktiškai?

- Renkite susitikimus su politikais kiekviename svarbiame proceso etape, kai priimami reikšmingi sprendimai.
- Paaiškinkite ir aiškiai pagrįskite projekto naudą ir galimus pranašumus.
- Pabrėžkite integruotos metodikos ir bendradarbiavimo svarbą regionų planavimui.
- Politinius organus ir suinteresuotąsias šalis reikia informuoti prieš kreipiantis į žiniasklaidą siekiant visuomenės dėmesio projektui.
- Kiekvienas privalo turėti atitinkamą vaidmenį įgyvendinimo procese ir galimybę prisidėti prie proceso,
- Spręskite reikiamų išteklių, numatomo laikotarpio ir įgyvendinimo plano klausimus.

ES ŽALIOJI KNYGA DĖL TERITORINĖS SANGLAUDOS (CEC, 2008 M.)

Regiono konkurencingumas ir klestėjimas priklauso nuo jo gyventojų ir įmonių gebėjimo kuo geriau išnaudoti visą teritorinį to regiono turtą. Žaliojoje knygoje dėl teritorinės sanglaudos pabrėžiama funkcinių regionų ir tarpinio valdymo lygmens svarba subalansuotai teritorijų raidai. Veiksmingai spręsti koncentracijos ir ryšių problemas galima tik esant stipriam bendradarbiavimui įvairiais lygmenimis ir patobulintam valdymui. Be sienų nepaisančio bendradarbiavimo, žaliojoje knygoje pripažįstama sektorių integravimo svarba ir nurodoma, kad: daugelis problemų, su kuriomis susiduria teritorijos, apima kelis sektorius, todėl norint veiksmingai jas spręsti reikia integruoto požiūrio ir įvairių susijusių institucijų bei suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo.

BENDROS TURKU MIESTO REGIONO ŽEMĖS NAUDOJIMO STRATEGIJOS RENGIMAS

Kartu su projekto NEW BRIDGES bandomaisiais veiksmais Turku regionas rengė 2035 metų Turku miesto regiono struktūrinį modelį – bendrą 14-os kaimyninių savivaldybių Pietvakarių Suomijoje žemės naudojimo strategiją. Struktūrinis modelis gimė iš ministrų kabineto inicijuotos nacionalinės savivaldybių reformos, tai PARAS projekto, kurio tikslas – iš naujo sumodeliuoti ir integruoti regionines paslaugų struktūras, tąsa. Planavimo procesas prasidėjo 2010 m., jį numatoma baigti 2012 m. pradžioje.

Pagrindinis šio modelio tikslas buvo rasti ilgalaikės Turku regiono plėtros bendrą viziją ir pagrindinius sprendimus. Kiekybinis šio modelio tikslas – regiono augimas 75 000 gyventojų. Bendrajame tikslė akcentuojamas miesto regiono konkurencingumo ir patrauklumo didinimas, klimato kaitos mažinimas. Strategijoje siekiama suformuluoti visos svarbios žemės naudojimo veiklos, pvz., būsto statybos, verslo, paslaugų teikimo, mobilumo ir transporto, bendrus tikslus atsižvelgiant į miesto žaliųjų plotų tinklą.

Suomijos savivaldybės planuodamos žemės naudojimą paprastai turi plačią autonomiją. Todėl dažnai regioninis bendradarbiavimas yra tikras iššūkis, nes savivaldybės įprato žvelgti viena į kitą kaip konkurentės, o ne bendradarbiavimo partnerės. Planas nėra teisiškai privalomas, bet bus labai svarbus, nes

tai pirmasis integruotas planas, sulaukęs plataus regiono savivaldybių pritarimo.

Planavimo procese naudojami metodai – suinteresuotųjų šalių susitikimų organizavimas ir politikų įtraukimas platesne prasme – buvo perimti tiesiai iš projekto NEW BRIDGES. Planavimo proceso grafikas buvo įtemptas, bet susilaukta pagyrų dėl jo skaidrumo ir pastangų įtraukti skirtingas suinteresuotąsias šalis, teigia Mikko Laaksonenas, projekto planuotojas iš Pietvakarių Suomijos regiono tarybos. Gyventojai ir vietinės suinteresuotosios šalys iš skirtingų savivaldybių ir regiono valdžios įstaigų turėjo ne vieną galimybę ne tik teikti pastabas, bet ir vadovauti planui bei jį vertinti suinteresuotųjų grupių susitikimuose ir viešuose svarstymuose, kurie buvo rengiami pagal projekto pradžioje parengtą dalyvavimo ir sklaidos strategiją. Visą procesą koordinavo valdymo grupė, sudaryta iš aukšto lygmens savivaldybių politikų, miestų administratorių ir regiono lygmens veikėjų.

4

PLANO ĮGYVENDINIMAS

4.1 REZULTATŲ PASIEKIMAS – ĮGYVENDINIMAS IR STEBĖSENA

*Kaip atlikti užduotis ir neapleisti esamų pasiekimų?
Kaip grįžti į tinkamą kelią vykdant stebėsenos veiklą?*

Bet kokio proceso įgyvendinimas yra sunki užduotis, nes reikia organizuoti ir koordinuoti visus lygiagrečiai atliktinus veiksmus. Įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo plano, organizacinės struktūros, tinkamo bendravimo ir visų susijusių suinteresuotųjų šalių įtraukimo. Bendradarbiavimas tarp skirtingų savivaldybių atneša naujų iššūkių – reikia valdyti ir koordinuoti visas užduotis ir pareigas, padalytas įvairiems administraciniais vienetams.

Koordinavimo komanda atsakinga už koordinavimo veiklą, leidžiančią pasiekti anksčiau sutartus ir suplanuotus tikslus. Užduočių pasidalijimas turi būti aiškus. Koordinavimo komanda rūpinasi sektorių bendradarbiavimo darbo grupės įtraukimu reikiama įgyvendinimo proceso etapais. Priklausomai nuo suplanuotos veiklos tipo ir pobūdžio, koordinavimo komandai kartais taip pat tenka perduoti tam tikras įgyvendinimo proceso dalis išoriniams ekspertams, pvz., konsultantams. Svarbiausia, kad koordinavimo komanda išlaikytų bendrą viso proceso vaizdą.

Kaip planuoti įgyvendinimą?

- Užtikrinkite, kad sektorių bendradarbiavimo darbo grupė apimtų pakankamai suinteresuotųjų šalių iš skirtingų sektorių ir savivaldybių.
- Sukurkite neoficialią skirtingų veikėjų diskusijų platformą.
- Užtikrinkite, kad visi pritartų bendriems siekiams bei tikslams ir suprastų sistemą, kurioje dirba.
- Tikrinkite, ar skirtingi savivaldybių departamentai pakankamai bendradarbiauja ir bendrauja.
- Raskite ir priskirkite reikiamas priemones, susijusias su tikslų įgyvendinimu praktikoje.
- Svarstykite, ar reikia galutinių ir oficialių sutarčių su suinteresuotosiomis šalimis.

VEIKSMŲ STEBĖSENA

Vien įgyvendinti veiksmus nepakanka. Ne mažiau svarbu juos stebėti ir lyginti, ar atitinka pradiniai tikslai ir siekiai. Stebėseną reiškia reguliarią vykdomų veiksmų apžvalgą ir registravimą. Didžiausia stebėjimo nauda – tai, kad jis suteikia galimybę keisti veiksmus norima kryptimi, jei pažanga yra nepakankama (atsižvelgiant į grafiką). Taigi stebėseną – naudingas būdas norint pateikti atnaujintą informaciją politikams ir kitoms suinteresuotosioms šalims ir įvertinti visų procese dalyvaujančių institucijų darbo efektyvumą. Tinkamas stebėsenos ir vertinimo procesas įtraukia visas suinteresuotąsias šalis ir yra naudingas asmenims, kurie galiausiai atsako už proceso koordinavimą.

Tinkamos stebėsenos proceso sėkmės veiksniai:

- Reguliariai registruokite atliktus veiksmus ir rinkite reikiamus duomenis.
- Nustatykite realistišką grafiką.
- Nustatykite aiškius tikslus ir efektyvumo vertinimo rodiklius.
- Reikalaukite, kad būtų atsiskaitoma už svarbius įgyvendinimo proceso veiksmus.
- Renkite susitikimus su suinteresuotosiomis šalimis, kad būtų lengviau koordinuoti veiksmus, ir numatykite bei skatinkite tarpusavio vertinimą.

EUROPOS SĄJUNGOS BALTIJOS JŪROS REGIONO STRATEGIJA (ESBJRS, 2009 M.)

ESBJRS, pirmojoje makroregioninėje ES strategijoje, pristatomas naujas požiūris į jos teritorinės politikos darbotvarkės įdiegimą. Ši tarpsektorinė strategija grindžiama keturiais kartiniais akmenimis: aplinkos apsauga, ekonominis klestėjimas, pasiekiamumas ir patrauklumas, sauga ir saugumas. Strategija apima 15 prioritetinių sričių, kuriose apibrėžiama maždaug 80 pavyzdinių projektų ir dešimt horizontaliųjų veiksmų, padedančių siekti teritorinės sanglaudos tikslų.

BJR strategija naudojama kaip pavyzdys rengiant ES makroregioninius strateginius planus, kurių svarba ateityje tik didės. Bet BJR strategijoje nepakankamai aprėpiama miesto ir kaimo partnerystė, nes joje neskiriami regionui priklausantys rajonai pagal teritorines jų ypatybes, pavyzdžiui, miesto ir kaimo teritorijos. Visas BJR joje traktuojamas kaip vienalytė teritorija. Taigi BJR strategija vis dar bando rasti vietą esamoje ES makroregioninės politikos sistemos dinamikoje ir iniciatyvose.

Be to, BJR priklauso daug valstybinių ir nevalstybinių suinteresuotųjų šalių, pvz., viso Baltijos jūros regiono organizacijų, fondų, tinklų tarybų ir pan. (VASAB, BJVT „Baltic 21“, Šiaurės šalių ministrų taryba ir Baltijos miestų sąjunga). Beveik visos jos turi savo strategiją, darbotvarkes ir (arba) veiksmų planus, darančius įtaką visai makroregioninės teritorinės politikos raidai ir dinamikai.

4.2 PASIRUOŠIMAS KITAM RAUNDUI – VERTINIMAS IR ATSIKAITYMAS

Kodėl reikia vertinimo?

Kaip rezultatus galima naudoti tolesniam tobulinimui?

Paskutinis proceso etapas yra vertinimas. Tai suplanuotas ir sistemingas procesas, per kurį pasiekimai vertinami remiantis iš anksto nustatytais kriterijais. Vertinimo reikia siekiant suprasti, kodėl kas nors įvyko – pavyko arba nepavyko – ir ar permainos yra svarbios. Ko buvo pasiekta gerinant gyvenimo kokybę? Kokie svarbiausi miesto ir kaimo bendradarbiavimo rezultatai? Vertinimui reikia sistemingos stebėsenos ankstesniais etapais, kad būtų galima identifikuoti ir įgyvendinimo proceso trūkumus, ir sėkmingus elementus. Tai padeda atsakyti į klausimą – kas bus toliau?

Vertinimo rezultatus reikia pateikti sprendimų priėmėjams, kad jie žinotų savo veiksmų padarinius ir turėtų tvirtą tolesnių sprendimų priėmimo pagrindą. Geriausiu atveju naudojantis analize galima įrodyti, kad visas procesas pasiekė savo tikslą ir turi būti tęsiamas. Svarbu užtikrinti, kad politikai ir kitos suinteresuotosios šalys visada žinotų apie esamą pažangą ir būtų gautas pritarimas tolesniems veiksams. Atitinkamos suinteresuotosios šalys taip pat turi turėti galimybę išsakyti savo nuomonę apie procesą.

Vertinimas – svarbi visuomenės informavimo ir švietimo priemonė. Rezultatų pateikimas padaro jau atliktus veiksmus atviresnius. Vis dėlto rezultatų sklaidą reikia planuoti atsižvelgiant į skirtingų tikslinių grupių poreikius ir reikalavimus. Gyventojai daugiausia domisi konkrečiu poveikiu, kurį nauji planai turės jų kasdieniam gyvenimui, o politikai gali pagei-

dauti informacijos apie tokiems planams įgyvendinti reikalingus išteklius ir investicijas.

Atminkite šiuos dalykus:

- Savo vertinimą grįskite sistemingu atliktų veiksmų stebėsenai.
- Užmegzkite konstruktyvų dialogą dėl vertinimo rezultatų su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ir politikais.
- Atskleidami vertinimo rezultatus visuomenei, būtinai naudokite įvairius metodus, pvz., vaizdines demonstracijas, žodinius pristatymus, santraukas ir neoficialius pokalbius.
- Naudokitės vertinimo rezultatais svarstydami tolesnius veiksmus ir sprenddami, kaip rezultatus galima išnaudoti tolesniam tobulinimui. Apsvarstykite, ar reikia naujos pradinės situacijos apžvalgos.

INTEGRUOTAS MOBILUMO PLANAVIMAS LENKIJOJE

Jelenia Gura pavietas yra pietvakarinėje Žemutinės Silezijos vaivadijos dalyje, jį sudaro penkios kaimo ir keturios miesto savivaldybės. Įvairioms valstybinėms institucijoms pradėjus diskutuoti, kaip pagerinti gyvenimo kokybę regione, buvo greitai supras-ta, kad labai reikia integruotos transporto sistemos, aprėpiančios visą regioną. Esama regioninė trans-porto sistema buvo fragmentiška, reikalavo daug laiko, joje dominavo privačios transporto įmonės, o viešojo transporto išnaudojimo santykis liko gana mažas. Be to, reikėjo gerinti ryšius tarp rajono ir pa-grindinio miesto Jelenia Guros.

Bendradarbiaujant buvo parengta integruotos trans-porto sistemos, kurioje naudojami įvairūs transpor-to būdai, įskaitant dviračius, traukinius ir autobusus, koncepcija. Lenkijos teritorijų planavimo ekspertai buvo paskirti analizuoti esamą regiono transporto struktūrą ir parengti naują planą, kuriame būtų at-sižvelgta į gautus rezultatus. Regione buvo surengti penki vietinių suinteresuotųjų šalių susitikimai, jais siekta į planavimo procesą įtraukti įvairias grupes.

Tarp šių susitikimų dalyvių buvo vietinių valdžios įs-taigų, vietos geležinkelio institucijų, autobusų parkų, dviračių organizacijų ir transporto įstaigų, Žemuti-nės Silezijos ir Jelenia Guros pavieto teritorijų plana-vimo institucijų atstovai. Susitikimuose su dalyviais buvo tariamasi dėl teritorijų planavimo ekspertų pa-

rengtų idėjų ir planų, jiems buvo suteikta galimybė aptarti alternatyvas ir įvairius kitus su planu susiju-sius aspektus. Visi susitikimuose pateikti pasiūlymai buvo analizuojami, į juos atsižvelgta kuriant planą. Planavimo procese dalyvavo daugiau nei 100 atsto-vų iš įvairių įstaigų, su kuriomis tikimasi bendradar-biauti ir baigus projektą.

„Šie susitikimai su vietinėmis suinteresuotosiomis šalimis suteikė galimybę sukurti diskusijų su įvairio-mis suinteresuotosiomis šalimis, atstovaujančiomis įvairioms regiono ir Jelenia Guros pavieto instituci-joms, platformą. Teritorijų plėtros srityje dirbantys asmenys galėjo susitikti, atvirai diskutuoti ir dalytis nuomonėmis ir idėjomis“, – sako Katarzyna Pisarek, projekto koordinatore iš Žemutinės Silezijos vaivadi-jos. Jos teigimu, susitikimai padėjo užmegzti dialo-gą tarp regioninių ir vietos valdžios įstaigų ir leido aptarti įvairius iššūkius su vietos bendruomenės atstovais. Suinteresuotosios šalys taip pat pabrėžė, kad Jelenia Guros paviete būtinas visapusiškas ir in-tegruotas įvairių institucijų bendradarbiavimas.

Taip buvo sukurta integruotos transporto sistemos koncepcija. Joje pripažįstamas regionui labai svar-bus aspektas – kaip darnaus judumo palengvinimas ir integravimas prisidės prie vietos gyventojų ir regi-ono svečių gyvenimo kokybės.

HYJUMOS TARPUSAVIO VIZITAI – MOKYMASIS IŠ KITŲ

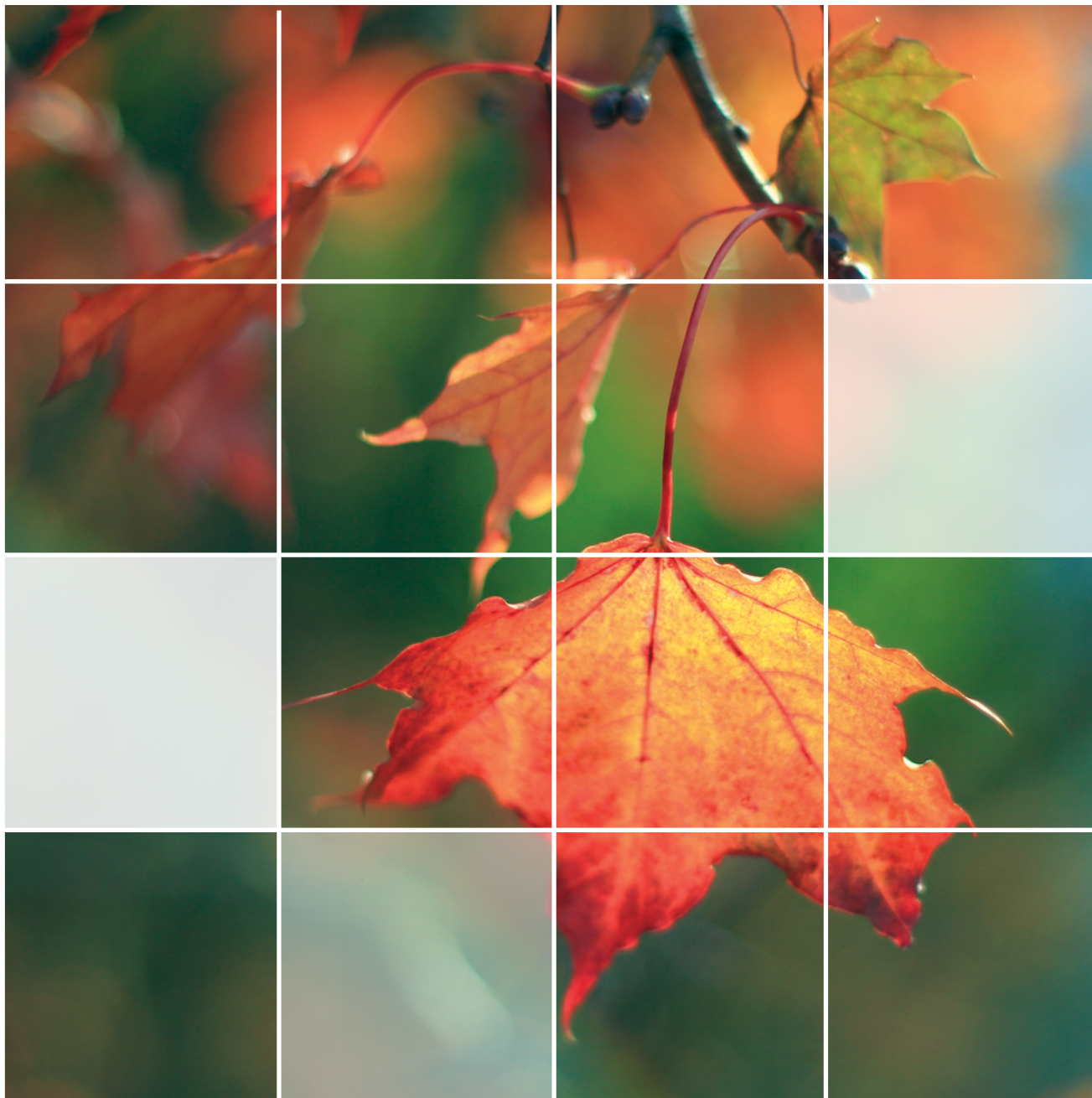
Vykdam projektą NEW BRIDGES, svarbų vaidmenį plečiant bandomuosius veiksmus miestų regionuose atliko tarpusavio vizitai – tiriamosios kelionės, kurių tikslas buvo susipažinti su kitų partnerių veikla ir rezultatais. Kiekvieno miesto regiono atstovai aplankė bent vieną kitą projekto partnerį, kurį jie laikė gerosios patirties pavyzdžiu, padėsiančiu nuosavame darbe. Tokiu būdu ir lankantysis, ir priimančysis partneris gavo žinių apie darbus, atliktus kitose Baltijos jūros regiono valstybėse, ir parsivežė namo naujų idėjų ir įkvėpimo toliau gerinti miesto ir kaimo sąveikos principą ir gyvenimo kokybę savo miesto regione.

Tarpusavio vizitai taip pat padėjo suformuluoti ir išplėtoti Hyjumos bandomąjį veiksmą – Kerdlos uosto detalų planą. Projekto laikotarpiu Hyjumos atstovai aplankė Hamburgą Vokietijoje ir Turku archipelagą Suomijoje. Annely Veevo, Hyju apskrities vadovybės projektų konsultantė, tarpusavio vizitą apibūdino

kaip vertingą būdą mokytis iš kitų ir pasisemti naujų idėjų savo darbui.

Susipažinimas su kito regiono veikla padeda pamatyti ir įvertinti nuosavas procedūras iš kito taško. Jis taip pat gali padėti išvengti kitur padarytų klaidų ir reiškia, kad nereikės iš naujo išradinėti rato.

Veevo taip pat pažymėjo, kad Hamburge jiems didžiausią įspūdį paliko valstybinės uosto teritorijos plėtra statant naują promenadą ir gyvenamuosius rajonus, o Turku archipelago uostai sukėlė saugumo jausmą. „Suomiai turi daugelio dešimtmečių mažų uostų plėtros patirtį ir moka paversti juos ekonomiškai gyvybingais ir taip apsaugoti nuo išnykimo. Šis tiriamasis vizitas suteikė mums daug įkvėpimo, kaip plėtoti savo uosto teritoriją; turime daug ko išmokti iš abiejų partnerių. Projektas padėjo Hyjumos apskrities vadovybei pažvelgti į salą naujomis akimis“.

5

IŠVADOS

5.1 SIEKIANT INTEGRUOTŲ MIESTŲ REGIONŲ

Skirtingų planavimo procesų integravimas arba sprendimų priėmimo nuoseklumo užtikrinimas miestų regionuose negali būti pasiektas per naktį. Veikia tai lėtas ir dažnai laipsniškas procesas, kuriam reikia savitarpio pasitikėjimo ir abipusės naujos pripažinimo. To galima pasiekti tik sąžiningai bendradarbiaujant ir užmezgant atvirą dialogą tarp regiono veikėjų, praktiškai suburiant juos prie vieno stalo aptarti bendrų idėjų ir sprendimų.

Jau turėtų būti aišku, kad dėl integruoto požiūrio į planavimą nereikės kardinaliai keisti turimų įpročių. Integruoto valdymo sistemos modelyje pateikiamas sisteminis požiūris į įprastų plėtros ir planavimo procedūrų taikymą, tik šį kartą tai daroma kartu su kitomis savivaldybėmis. Šis modelis apima veiksmus, kurie dažnai vykdomi lygiagrečiai arba atskirai, pvz., suinteresuotųjų šalių įtraukimas ir darbas su politi-

kais, kad jie taptų aiškia planavimo proceso dalimi ir nutiestų kelią atviresnei, įtraukiančiai ir interaktyviai planavimo kultūrai.

MAŽI DALYKAI GALI PADĖTI PASIEKTI DIDELĘ PAŽANGĄ

Kartais net ir siekiant ambicingų tikslų geriau pradėti nuo mažos apimties ir riboto suinteresuotųjų šalių skaičiaus. Pradžiai gali būti bendras mobilumo planas arba bendrų paslaugų teikimas nepaisant savivaldybių ribų. Abipusiam pasitikėjimui, bendriems darbo būdams ir ryšio kanalams tarp skirtingų sektorių arba planavimo departamentų sukurti reikia daug laiko. Viskam reikia didelių kiekvieno suinteresuoto dalyvio asmeninių investicijų. Bet, kaip parodė kai kurie iš šiame vadove aprašytų pavyzdžių, sukūrus santykius būna daug lengviau plėsti bendradarbiavimą į kitus sektorius.

„Pradėjimas nuo mažų dalykų“ taip pat reiškia, kad nei integruoto požiūrio į planavimą taikymas, nei miesto ir kaimo sąveikos gerinimas nėra pavienis projektas – tai nuolatinis darnesnių ir funkcionalesnių miestų regionų planavimo procesas. Vienas iš svarbiausių klausimų – kaip paversti izoliuotą savitarpio planavimo veiklą nuolatiniu teritorijų planavimo procesu.

Siekiant paramos bendradarbiavimo procesų tąsai išaiškės kruopštaus pasiekimų įvertinimo svarba. Politinį pritarimą ir rezultatų pripažinimą įmanoma pasiekti tik efektyviai skleidžiant informaciją visame miesto regione. Vertinimo taip pat reikia, kai ciklas beveik baigiamas ir ateina laikas pradėti naują turą ir nustatyti naujus tikslus. Patrauklių miestų regionų planavimas – niekada nesibaigianti užduotis.

KODĖL VISA TAI SVARBU?

Bet kokia planavimo veikla galiausiai turėtų būti siekiama pagerinti gyventojų galimybes gyventi, dirbti ir leisti laisvalaikį regione labiausiai patinkančiu būdu. Didžiausia savivaldybių turima vertybė yra jų gyventojai. Regiono patrauklumas ir konkurencingumas priklauso nuo gyventojų gerovės, o ši iš esmės susijusi su jų gyvenimo kokybe. Bet gyventojų gyvenimo kokybės gerinimas nėra sėkmės žaidimas. Tai galima pasiekti tik nuosekliu komandiniu darbu ir integracija. Laikas mums, kaip asmenims, kaip savivaldybėms ir apskritai kaip visuomenėms, sutelkti pastangas dėliojant būtinas šios dėlionės dalis, kad galėtume kurti gyvą ir klestinčią ateitį.

Svetainėje urbanrural.net pateikiamas praktiškas internetinis priemonių komplektas: integruoti miesto ir kaimo sąveikos valdymo metodai. Jame paaiškinama, kaip įgyvendinti įvairius šiame vadove pristatytus IVS etapus. Internetiniame komplekte pristatomi konkretūs metodai, išbandyti vykdant projektą NEW BRIDGES ir susiję su šiomis temomis: Kaip atlikti suinteresuotųjų šalių analizę? Kokius įtraukimo metodus galima naudoti? Kaip rengti suinteresuotųjų šalių susitikimus? Kaip tirti individualias perspektyvas? Atsakymus į šiuos klausimus ir daugiau informacijos galima rasti svetainėje www.urbanrural.net.

6

POLITIKOS REKOMENDACIJOS

ĮVADAS

Sėkmingas bandymas kurti patrauklius ir konkurencingus regionus Baltijos jūros regione susijęs ne tik su savivaldybių ir įvairių sektorių agentūrų bendradarbiavimu. Jam taip pat reikia sklandaus politikos tikslų integravimo įvairiais valdymo lygmenimis – nuo Europos Sąjungos iki vietos lygmens.

Siekiant pagerinti daugialygmenį valdymą ir valdymo sistemų skaidrumą Baltijos jūros regione, reikia identifikuoti įvairių valdžios lygmenų vaidmenis ir įgaliojimus. Siekiant įgyvendinti iš viršaus į apačią nukreiptą strategiją ir politikos tikslus regiono ir vietos lygmenimis, reikia veiksmingos paramos ir priemonių. Bet ne mažiau svarbu palikti pakankamai erdvės iš apačios į viršų kylančioms iniciatyvoms, atsižvelgiant į vietines aplinkybes. Tai gali padėti atskiriems gyventojams kurti novatoriškas iniciatyvas, padėsiančias gerinti jų gyvenimo kokybę.

Šiame skyriuje pateikiamos politikos rekomendacijos trimis skirtingiems lygmenims, būtent: makroregioniniam, nacionaliniam ir miestų regionų lygmenims. Jos grindžiamos patirtimi, įgyta vykdant projektą NEW BRIDGES, atliekant darbus partneriuose miestų regionuose, taip pat iš tarpvalstybinio bendradarbiavimo su įvairiomis organizacijomis, ekspertais, suinteresuotosiomis šalimis, šioje srityje dirbančiais tyrinėtojai ir iš rašytinių politikos dokumentų, literatūros ir tyrimų.

KELYJE Į MAKROREGIONINĘ SANGLAUDĄ IR SUBALANSUOTĄ TERITORIJŲ PLĖTRĄ

REIKIA:

- Remti gyvenimo kokybės principą teritorijų planavimo ir politinių sprendimų priėmimo procesuose visais valdymo lygmenimis – ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu.
- Pabrėžti miesto ir kaimo sąveikos svarbą kitu ES programavimo laikotarpiu ir rasti veiksmingų būdų bei priemonių teritorijų sanglaudai stiprinti kuriant glaudesnius santykius tarp miestų ir juos supančių kaimo teritorijų.

- Kurti stipresnius saitus tarp miesto ir kaimo politikos rengiant ES strateginius planus ir numatant politikos kryptis, kuriuose pabrėžiama teigiama šių teritorijų sąveika.
- Naudoti veiksmingesnius metodus ir skirti lėšų suplanuotų makroregioniniams strateginiams planams įgyvendinti, taip pat siekti, kad šiuos strateginius planus palaikytų pilietinė visuomenė.
- Skatinti integruotus miestų regionų teritorijų plėtros strateginius planus, įskaitant jų kaimo teritorijas, miestus ir miestelius.
- Kurti naujiems teritoriniams partnerystės ryšiams ir bendradarbiavimui palankias aplinkybes, pavyzdžiui, didinant miestų ir kaimų bendradarbiavimo finansavimą.

SIEKIAM TVARIŲ, KONKURENCINGŲ IR BENDRADARBIAUJANČIŲ TAUTŲ

REIKIA:

- Remti dalyvavimą skatinančius planavimo metodus, kurti nacionalinius teisės aktus, leisiančius geriau reaguoti į iš apačios kylančias pilietinės visuomenės iniciatyvas, ir pasirūpinti, kad žmonės būtų labiau motyvuoti naudoti savo įgūdžius ir išteklius bendram labui.
- Stiprinti daugialygmenį valdymą suteikiant įgaliojimus priimti teritorijų planavimo sprendimus viduriuioju ir vietiniu lygmenimis.
- Remti integruotą ilgalaikės regioninės strategijos plėtrą, ypač žemės naudojimo planavimo, būsto ir mobilumo politikos srityse, taip pat paslaugų teikimo srityje.
- Kurti nacionalinius teisės aktus, kurie remtų funkcinių miestų ir regionų platesnių paslaugų teritorijų kūrimą ir skatintų naudotis paslaugomis nepaisant savivaldybių ribų.
- Paprastinti bendradarbiavimą tarp skirtingų savivaldybių nacionaliniu lygmeniu suteikiant neutralias bendradarbiavimo platformas, tobulinant teisės aktus ir kuriant naujus saitų tarp nacionalinės miesto ir kaimo plėtros politikos kryptų.
- Remti efektyvius metodus, padedančius mažinti nekontroliuojamą miesto teritorijų plėtrą, pavyzdžiui, taikant miesto regiono žemės naudojimo planavimo priemones, stiprinant regioninių valdžios įstaigų vaidmenį valdant ir stebint savivaldybių žemės naudojimą ir siūlant išankstines konsultavimo paslaugas gyventojams, bandantiems kurtis už suplanuotos teritorijos ribų.

DINAMIŠKŲ, PATRAUKLIŲ IR INTEGRUOTŲ MIESTŲ REGIONŲ KŪRIMAS

REIKIA:

- Skatinti bendradarbiavimą tarp kaimyninių savivaldybių siekiant sustiprinti funkcinis regionus, nes savivaldybių patiriamų dabartinių iššūkių, pvz., klimato kaitos arba nekontroliuojamo miestų augimo, negalima išspręsti nedidinant bendradarbiavimo platesniuose miestų regionuose.
- Trinti ribas tarp miestų ir juos supančių regionų rengiant teritorijų planavimo strategiją, kurioje būtų pabrėžiamas daugiaaspektis bendradarbiavimo tokiuose miestų regionuose pobūdis.
- Kurti naujus ir tobulinti esamus metodus ir praktiką, apimančią suinteresuotųjų šalių ir gyventojų įtraukimą. Be to, ypač didelį dėmesį reikia skirti grupėms ar asmenims, kurie kol kas neįtraukti į planavimo procesą.
- Ieškoti ir bandyti naujus ir veiksmingesnius gyventojų įtraukimo būdus, leidžiant jiems kartu veikti kuriant naujus išteklius bendruomenės labui, pavyzdžiui, steigiant rajonų komitetus, bendruomenių programas, viešų susitikimų platformas ir pan.
- Skatinti tokias bendrąsias vertybes ir priemones, kuriomis atsižvelgiama į asmeninę perspektyvą teritorijų planavime, siekiant geriau patenkinti regiono gyventojų poreikius. Tai pagerintų gyventojų gyvenimo kokybę ir bendrą miesto regiono patrauklumą.
- Intensyvinti bendradarbiavimą ir didinti naudojamų išteklių kiekį ieškant naujų ir novatoriškų būdų teikti paslaugas ir užtikrinti viešąjį transportą kaimo zonose, derinant viešas ir privačias paslaugas aktyviais viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ryšiais. Pavyzdžiui, kurti autobusų pagal poreikį paslaugas ir lanksčiau išnaudoti viešąsias erdves.
- Kurti geriau integruotas valdymo sistemas tarp skirtingų administracinių sektorių mieste ir regione siekiant skatinti bendradarbiavimą, tobulinti valdymo sistemą ir didinti jos skaidrumą.
- Miestų regionuose aktyviai ieškoti naujų sričių, kuriose būsto, mobilumo modelių ir paslaugų sprendimus būtų galima integruoti keliose kaimyninėse savivaldybėse.

PRIEDAS – ES POLITIKOS DOKUMENTAI

Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų planas (2010 m.),

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/baltic/documents_en.cfm#1

Žalioji knyga dėl teritorinės sanglaudos. Teritorinės įvairovės pavertimas stiprybe (2008 m.),

http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/paper_terco_en.pdf

ESDP Europos teritorijų plėtros perspektyvos, Europos Komisija (1999 m.),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_en.htm

Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija. Europos Komisijos komunikatas (2009 m.),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_en.pdf

Investavimas į Europos ateitį. Penktoji ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaita (2010 m.),

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5scr_en.pdf

Leipcigo darniuju Europos miestų chartija (2007 m.),

http://www.eu2007.de/en/News/download_docs/Mai/0524-AN/075DokumentLeipzigCharta.pdf

ES teritorijų darbotvarkė 2020 m. Siekiant konkurencingesnės ir darnesnės skirtingų regionų Europos (2011 m.),

<http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf>

PRIEDAS – LITERATŪRA

Baltijos jūros valstybių tarybos 2010–2015 m. darnaus vystymosi strategija (2011 m.),

<http://www.cbss.org/Environment/creating-a-sustainable-baltic-sea-region>

Suinteresuotųjų šalių įtraukimas. Suinteresuotųjų šalių įtraukimo priemonių komplektas vietos valdžios įstaigoms (2009 m.),

<http://www.matruschka-project.net/index.php/matr:toolkit>

Gyvenimo kokybės užtikrinimas Europos miestuose ir miesteliuose. Aplinkos iššūkių, kuriuos lemia Europos ir pasauliniai pokyčiai, įveikimas (2009 m.),

<http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns>

Miestų Europos valdymo iniciatyvos platforma. Integruota valdymo sistema.

<http://www.localmanagement.eu/>

NEW BRIDGES. Gyvenimo kokybės gerinimo tobulinant miesto ir kaimo sąveikos valdymą koncepcijos dokumentas (2009 m.),

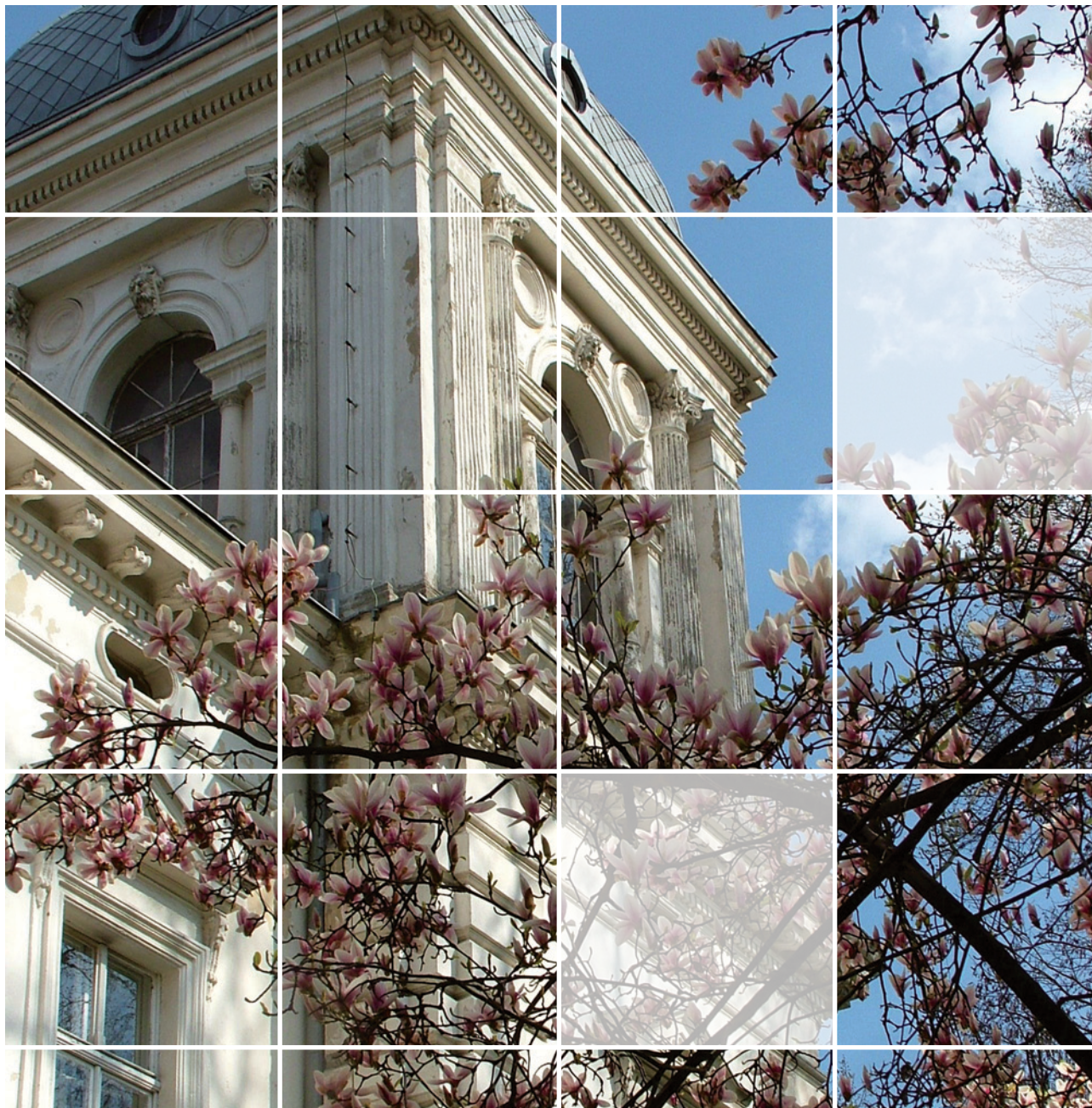
http://www.urbanrural.net/index.php/ur:outputs_0

Miesto ir kaimo naratyvai bei teritorijų plėtros tendencijos Europoje (2010 m.),

http://www.eu-territorial-agenda.eu/Related%20Documents/ES_100623_URBAN_RURAL_ENG.pdf

VASAB ilgalaikė teritorijų plėtros perspektyva Baltijos jūros regione (2010 m.),

http://www.vasab.org/conference/upload/dokument/vasab_ltp_final.pdf

NUOTRAUKOS:

Jose AS Reyes, „Shutterstock“ (viršelis), Boris Sosnovyy, „Shutterstock“ (4 psl.), Urmas Lauri, Hyjuma (5, 7 psl.), Maija Rusanen (6, 12, 22, 27, 30, 37, 39 psl.), Eduard Stelmakh, „Shutterstock“ (9 psl.), „Nordregio“ (10 psl.), Žiemgalos planavimo regionas (15 psl.), Andrey Pavlov, „Shutterstock“ (16 psl.), Kirsi-Marja Lonkila (19, 23, 29, 32, 36 psl.), Pekka Salminen (21, 28 psl.), Žemutinė Silezija (24, 35, 44 psl.), Just2shutter, „Shutterstock“ (26 psl.), Petr84, „Shutterstock“ (31 psl.), Tatiana Popova, „Shutterstock“ (38 psl.)

Gyvename regionų Europoje. Atskiros savivaldybės negali suklestėti po vieną vykstant globaliai konkurencijai dėl naujų įmonių, mokesčių mokėtojų ir turistų. Norint sulaukti sėkmės ir sukurti patrauklius regionus, būtinas bendradarbiavimas nepaisant savivaldybių ribų. Į jį būtina įtraukti ir miesto, ir kaimo teritorijas.

Gyvenimo kokybės ir žmonių gerovės užtikrinimas yra pagrindinis elementas kuriant patrauklius ir konkurencingus miestus bei regionus Europoje. Svarbiausias dalykas – miestų ir miestelių pasiruošimas išklaudyti savo gyventojus, įmones ir kitas grupes, leisti jiems dalyvauti priimant sprendimus ir taip kartu kurti geresnę visuomenę.

Bet gyventojų gyvenimo kokybės gerinimas nėra sėkmės žaidimas. Tai galima pasiekti tik nuosekliu komandiniu darbu ir integracija. Laikas mums, kaip asmenims, kaip savivaldybėms ir apskritai kaip visuomenėms, sutelkti pastangas dėliojant būtinas šios dėlionės dalis, kad galėtume kurti gyvą ir klestinčią ateitį.